De stroovlechter. Vertelling uit het Jekerdal (onder pseudoniem L. van Rucklingen)

Lodewijk Mathot

bron
L. van Rucklingen, *De stroovlechter. Vertelling uit het Jekerdal*. A. Siffer, Gent 1856

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/math008stro01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

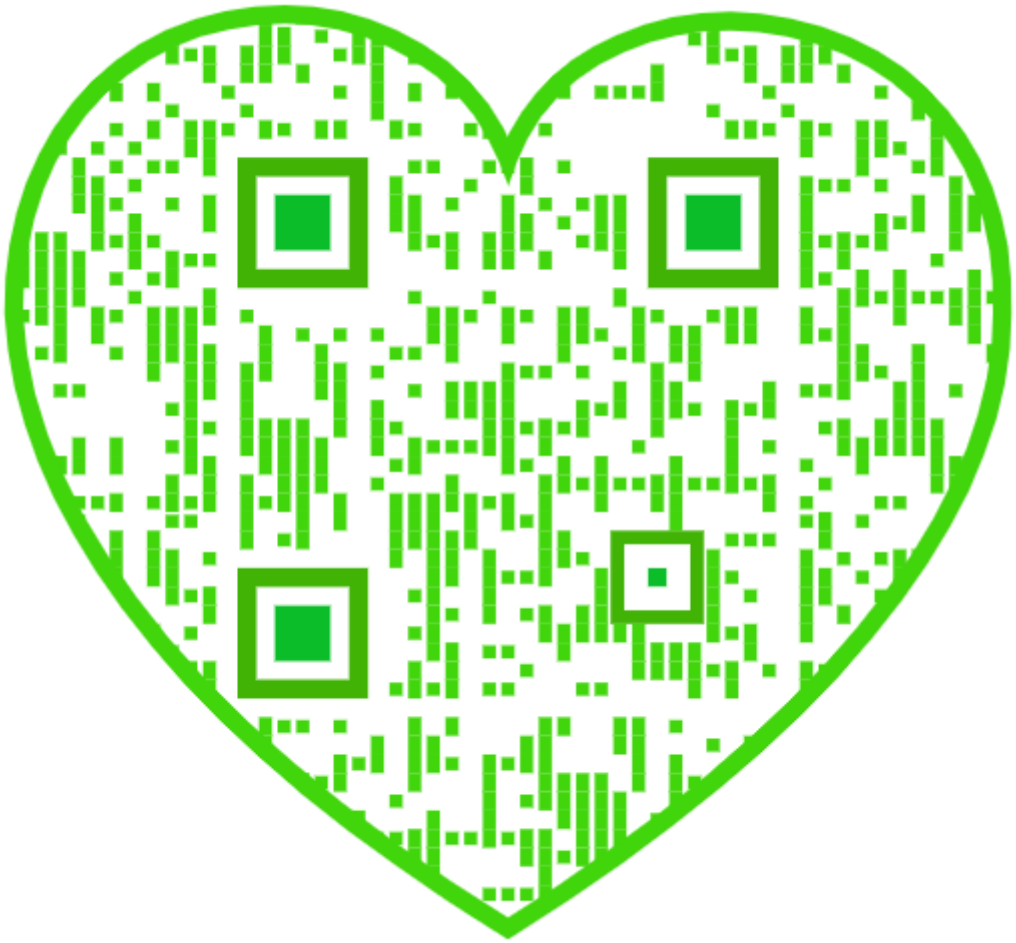

De Stroonijverheid in het Jekerdal.

Ongeveer eene mijl afstands van de aloude stad Tongeren, op de grensscheiding tusschen de provinciën Limburg en Luik, ligt eene smalle langwerpige vallei, bespoeld door het rivierken de Jeker, dat in noordoostelijke richting, door grillige krommingen, zijne snelvlietende wateren stuwt tot in de Maas, onder de gesloopte muren van Maastricht.

Het Jekerdal is van Glons tot Cannes op de Noordnederlandsche grens, slechts eene onafgebroken straat van bloeiende dorpen en gehuchten, bewoond door eene talrijke bevolking haar welstand puttende, niet uit den doorgaans schralen bodem des lands, maar uit de milde bron der stroonijverheid.

Tot nog over een tiental jaren berekende men het getal der stroovlechters, op meer dan twintig duizend en hetgene der stroohoedennaaiers op vier duizend zielen. Mannen, vrouwen, kinderen allen vonden een winstgevend. huiselijk bedrijf, in dezen belangrijken en landelijken arbeid. Deze nijverheid had zich snel uitgebreid over de Luiksche en Limburgsche vlakten, welke ten Zuiden en ten Noorden het bekoorlijk dal omgeven.

Men schat de jaarlijksche opbrengst onzer stroonijverheid op meer dan vier millioen franken. Eene vrij aanzienlijke som, indien men rekening houdt van de geringe waarde der grondstof, en dat drie vierden der opbrengst in werkloonen worden uitgedeeld.

Ongelukkig is heden de kaart gekeerd. Deze nijverheid doorleeft, zooals zoovele andere, eenen ziekelijken toestand en is met ondergang bedreigd.

Onze stroovlechten worden van de wereldmarkt verdrongen, door den overtolligen invoer in Europa en Amerika van dergelijke voortbrengselen uit China, aan zonderling lage prijzen. De laatste handelsverdragen met Duitschland en vooral met Frankrijk hebben niet slechts onzen uitvoer van stroohoeden belemmerd, maar onze stroonijverheid den genadeslag toegebracht.

Welk is de oorsprong dezer belangwekkende nijverheid in ons vaderland? - Niemand zal het zeggen: alleenlijk blijkt uit volksoverleveringen, dat zij tot eene hooge oudheid opklimt.

Doch tot aan het einde der vorige eeuw slenterende deze landelijke nijverheid ellendig voort. De bevolking van het Jekerdal was arm, wanordelijk, zedeloos

In 1785, *werd een geleerd priester, professor van Latijnsche letterkunde in het bisschoppelijk Seminarie van Luik, schrijver van verdienstelijke gedichten en populaire Waalsche liederen tot pastoor van het dorp Glons benoemd.*

En zie, dank aan de werkzaamheden van een nederigen dorpspastoor, bijgestaan door een eenvou-

digen schoolmeester, bereikte de stroonijverheid eene hooge vlucht, en werd eene bron van welvaart in dit voortijds zoo rampzalig oord.

Nog voor den dood van pastoor Ramoux was de streek als bij tooverslag veranderd. De bevolking verkeerde in welvaart, sierlijke steenen woningen hadden de ellendige hutten vervangen, onze stroovlechten, werden in gansch Europa tot hooge prijken verhandeld en om hunne sierlijkheid geroemd; onze stroohoedennaaiers gingen telkens iedere Lente in al de groote steden van Duitschland en Frankrijk, tegen winstgevende werkloonen, hunnen stiel uitoefenen!

Spijtig dat zulke heerlijke huisnijverheid, door buitenlandsche mededinging en handelsbescherming, met ondergang bedreigd is.

Deze novelle, eene getrouwe schets van zeden en gebruiken in het bekoorlijk Jekerdal, werd geschreven vóor vele jaren, toen wij in onzen jongelingstijd het lieve oord bewoonden. De gebeurtenissen zijn waar, vele der personen die ten tooneele gevoerd worden leven nog; alleen, om licht te begrijpen redenen, werden persoons- en dorpsnamen verdicht.

De stroovlechter

Voorwoord
Dat de lezer volstrekt lezen moet, anders verstaat hij van 't gansche verhaal niets.

Opperhem!.... Voorwaar een lief dorpje, dat ginder zoo schilderachtig in de diepte ligt, in het enge dal, tusschen Tongeren en Maastricht, door het rivierken de Jeker uitgegraven(1).

Al die witgekalkte huisjes, welke links en rechts der rivier half in het groen verborgen liggen, zijn bewoond door stroovlechters. Enkele zwarte schaliedaken van groote pachthoeven steken trotsch boven al de anderen uit, als deden zij eene *politieke demonstratie* tegen de indringende nijverheid, die den landbouw van het platte land schijnt te willen verdrijven.

(1) De Jeker, de Jaar of de Geer, is een klein rivierken, zijn oorsprong nemende te Geer bij Borgworm zich in de Maas werpende bij Maastricht.

Nu de zege is en blijft hier aan de nijverheid; ja, de hoeven zijn meestal door vreemdelingen bewoond, en de stroonijverheid is het speelgoed der kleinen, de liefde der jongelingen, de kostwinning der getrouwden en de troost der ouderlingen. Van het kleine kind dat nauwelijks op de beenen kan staan, tot den ouden, kromgebogen grijsaard toe, 't houdt allemaal eene stroovlecht in de hand!

's Zomers zwerven mannen en jongelingen rond ten Noord en Zuid, ten Oost en West, en gaan in de Vlaamsche, Duitsche, Fransche steden, stroohoeden vervaardigen of hunnen voorraad uitverkoopen. En tegen den Herfst keert wederom eenieder naar zijn nest terug met den rijken buit, die men in den vreemde heeft vergaard.

Nu kent gij het dorpje, waarheen de steile bergweg leidt, dien gindsche twee jonge meiskens met zoo snellen tred afdalen. De eene is eene blonde, dikke boerendochter, met blozende wangen en blauwe oogen, die u openhartig toelachen. Met hare twee struische armen houdt zij op haar hoofd eenen grooten klaverbussel in evenwicht.

Het ander meisje integendeel is mager en teer en hare wangen schijnen nog bleeker, bij de veelkleurige linten, die hare muts versieren. Tusschen hare fijne vingeren draait zij eenige stroopijltjes rond en vlecht ze in smalle kunstmatige reepels.

De voetweg is hobbelig en steil; de heete stralen der oogstzonne, die het meisje recht in 't aangezicht gloeit, maken haar den weg nog moeilijken.

Een lommerrijke wilg hangt over den weg en schijnt den wandelaar uit te noodigen onder zijne schaduwe te rusten.

Het boerenmeisje werpt haren klaverbussel ten gronde, en zet zich neder aan den voet des wilgenbooms.

- Ai mij! welke hitte! roept zij uit, en veegt met den hoek haars voorschoots de zweetdruppelen af, die haar op het voorhoofd perelen.

- Een recht kermisweer voor Zondag! zegt het kleine meisje, en plaatst zich nevens hare gezellin.

- Ja, en is Piet Mop niet terug? vroeg het boerenmeisje met een slim lachje.

- En *uw* Jef Cooremans, Dina?

- Niet meer *mijn* dan *uw*, Trientje; wat scheelt mij Jef Cooremans.

- Dina, Dina, zegt het kleine meisje schelmachtig, als eene kat gedurig rond een huis zoo kwispelsteert, dan weet men wel waar zij wil muizen vangen!

- Oude wijvenpraat! verweert zich de boerendochter barsch.

- Mijnentwege, zegt Trientje, trekt maar zoo een puntig scherp gezichtje niet! mijnentwege kunt gij doen wat gij wilt. Wat is ook Jef Cooremans anders dan een arme duivel, een jongen, die min geteld wordt dan een schêepershond...

Dat Jef Cooremans wel niet ten eenemaal aan Dina onverschillig is, blijkt uit den blos, die hare roode wangen met nog hooger rood verft en den drift waarmede zij Trientje toesnauwt:

- Ha, Ha! kwam hij eens bij u, zou het niet ‘neen’ zijn, de flinkste jongen des dorps; hij, de eerste stroovlechter des lands; hij, die 's Zomers wel dertig franks ter week wint.

- Mijn God, valt Trientje haar in de rede, zoo als ge wilt; en heeft hij nog niet gezegd dat hij in Munster twee duizend franks 's jaars kan winnen,

wou hij zich voor vijf volle jaren bij zijnen meester verhuren?... ha! ha!

- Hij heelt mij niets te zeggen; maar in alle geval koos ik toch nooit *uwen* Piet Mop, zulk eene herbergrat, zulk eene....

Het kleine magere meisje werpt hare stroovlecht in den schoot neder, kruist de armen overeen en schimpt:

- Hola, Dina! heb 't maar zoo hoog met *uwe* kruisduit niet op; hij zal nog al menigen nacht op zijne twee ooren liggen, en nog al veel pochen en snoeven, eer hij een fabrikants zoon zal zijn gelijk Piet Mop!... zulke arme duivel, zulk een...

Wat al benamingen het schimpende meisje naar het hoofd van Jef Cooremans zou geworpen hebben, ware moeilijk om te zeggen, want zij dacht gewis: hoe zwarter zij Jef maakte, hoe witter haar Piet zou worden; maar het vroolijke boerenmeisje stelt een einde aan den twist, door een middel dat in zulke gelegenheden het beste is; zij springt recht, wipt haren klaverbussel op het hoofd en zingt spottend:

Hij is een stroohoedenfabrikant!
Stroo, stroo, stroo!
Wat heeft hij veel onder zijnen tand!
Stroo, stroo, stroo!

In het kreupelhout antwoordde de weergalm:

Hij is een stroohoedenmakerszoon!
Stroo, stroo, stroo!
Hij kent een meisje knap en schoon!
Stroo, stroo, stroo!

En nu een geritsel in het kreupelhout, en daar springen twee jongelingen in den hollen weg, voor de verwonderde meisjes.

- Dina! - Jef Cooremans!

- Trientje! - Piet Mop!

Klinkt een vierdubbele kreet.

- Hoepsa! roept een der jongelingen uit, daar hebt gij onze zaligheid opgezegd.

- Ik heb liever 'nen dief aan mijne klink, dan eene luistervink, morren de meiskens, en gaan gestoord door en schijnen geene verdere aandacht op de jongelingen te geven.

- Kom hier, zegt een slank, bruinharig jongeling ik zal uwe klaverbussel dragen tot beneden den berg, en hij steekt de hand uit om ze te vatten: maar een onzachte duw doet hem wel vier stappen achteruit deinzen: zoo wil Dina zich wreken; omdat de jongelingen zoo onverwachts het geheim harer liefde hebben ontdekt; maar de duw, dien de jongeling ontvangt, schijnt hem slechts de bevestiging van hetgeen hij hoopt, zoo lustig en zoo trotsch volgt hij het meisje op.

Trientje lacht en schertst bij het afdalen des bergwegs met Piet Mop, een korten, dikken jongen; Dina integendeel loopt stilzwijgend en met een gezicht als hadde zij azijn gedronken, den heuvel af.

Alleenlijk als zij beneden in het dal komt, snauwt zij de jongelingen toe:

- Maakt u van kant, gij deugnieten, wat moeten de menschen wel denken als ze u daar achter ons zien loopen, als twee nuchtere kalveren!

De jongelingen roepen de meiskens nog een laatste vaarwel toe: - Tot Zondag op de kermis! en slagen een zijpad in.

- Uw Piet Mop is een baldadigaard! - zegt het boerenmeisje, zoohaast de jongelingen zich verwijderd hebben, ons zoo te komen beluisteren.

- Niet meer dan uw Jef Cooremans, antwoordt bitsig het kleine meisje. En wat meer is, ik zie hier geene reden om zoo kwaad te zijn.

- Nu, mij kan 't niet letten, en als gij met zulk een melkbaard van lachen of klappen houdt, doet ge er mede wat ge wilt.

Hiermede draait het boerenmeisje gestoord hare gezelline den rug toe en treedt eene kleine hoeve binnen, die schuins over de dorpskerk ligt. Stalling, huis en schuur zijn allemaal met zorg witgekalkt en rechtvaardigen den naam van *Witte Hoeve*.

In de groote huiskamer der *Witte Hoeve* staat eene oude vrouw bij den haard, en hangt een zwaren koperen ketel over het vuur.

- Is dat wegblijven, kind, zegt zij, zoohaast het meisje binnentreedt, de koei moest al lang gemolken wezen; hoor, hoe zij bleêt!...

- Ja, grootmoeder, verontschuldig zich Dina, maar het klaverveld is niet bij de deur, en daarbij 't is stikkend heet.

En het meisje neemt den koperen stoop en melkemmer en gaat naar den stal om de koei te voederen en te melken.

Dina was de eenige dochter van kleine landbouwers; de vreeselijke cholera-morbus, die de landlieden ‘de ziekte’ noemen, om ze als bij uitstekendheid te kenmerken, had op éénen enkelen nacht de arme kleine tot eene weeze gemaakt. Gelukkiglijk bleef grootmoeder, vrouw Martha, over, om het kind eene schuilplaats te bezorgen en het te koesteren aan een moederhart. Nu was het kind opgegroeid

tot eene schoone, gezonde boerenmeid, en een aantal, jongelingen boden haar eene andere liefde aan dan die van grootmoeder; maar tusschen allen scheen Jef Cooremans 't meeste kans tot welgelukken te hebben; zoo mogen wij wel besluiten uit de samenspraak, die wij op den heuvel hebben afgeluisterd.

I.
Eene verloving.

Bij 't krieken van den morgen, stond Dina bij de waterbron, die in den boomgaard der *Witte Hoeve* opborrelde, groene speurrie te wasschen.

Een jongeling stak op dat oogenblik zijn hoofd achter een dikken appelboom uit, bracht zijne twee handen als een roephoorn aan den mond, en riep met onderdrukte stemme:

- Dina! Dina!

Het meisje deinsde angstig achteruit; maar als zij Jef Cooremans herkende, deed zij met de hand eene beweging om hem te doen verstaan, dat hoe eer hij zich uit de voeten maakte, hoe liever zij 't had.

De jongeling scheen die stomdooven taal maar niet te verstaan; en wilde van achter zijnen appelboom een gesprek aanknoopen. Het meisje begon nu in het water te plonsen en te plassen, dat men noch hooren, noch zien kon.

De jongeling week echter voor deze vijandige houding niet; maar kwam nu één stap, en dan nog

één stap, en van boom tot boom nader. Bij den laatsten boom bracht hij weder de handen aan den mond en riep zoo zacht mogelijk:

- Dina! Dina!

De boerenmeid sloeg voor alle antwoord de houten rijve, waarmede zij het groen omwoelde, in de bron en kletste het water naar den jongeling toe, zoodat het langs alle kanten van zijne kleederen droop. Haastig laadde zij toen het gewasschen groen op eenen kruiwagen en, in het heengaan, draaide zij het hoofd over den schouder, om den jongeling toe te snauwen:

- Hoor, het is maar om te zeggen, dat al hetgeen gij gisteren hebt afgeluisterd, wel geen evangelie is.

- Dina, zegde de jongeling, en kwam achter den boom te voorschijn, - geen enkel vriendelijk woord, vooraleer ik van hier vertrek?

- Wat, vertrekken? - riep de maagd verbaasd uit, liet den kruiwagen plotseling nedervallen, en hare wangen kregen eene roode kleur; doch om hare ontroering te bewimpelen, voegde zij er spottend bij:

- Ei, ei, waar zoudet gij naar toe vertrekken als de Winter gaat aankomen?

- Maar heeft Trientje van den bakker het u gisteren niet gezegd? - Waar naar toe? - Alsof ik geen twee duizend franks te Munster kon verdienen? Welnu, 't is zoo. - Ik heb mij voor vijf jaren bij meester Hinderhausen verhuurd. - En misschien keer ik nooit meer weer.

- Nooit?

- Nooit! Hoor eens, ik zal u wat vertellen, ik ben maar een arme duivel, een scheêpershond, een...

- Heb ik dat gezegd? zegde Dina schaamrood wordende.

- Ach neen! - Wie zegt dat ook? - maar daar zijn er die dat zeggen, en ik wil geen arme duivel, geen scheêpershond blijven, al ben 'k ook maar een armmenscheukind! Ik wil aan sommigen toonen dat twee goede armen iets waard zijn, en zij uit een scheêpershond een stroohoedenfabrikant kunnen maken!

Het meisje, om zich uit de verlegenheid te trekken, hief den kruiwagen als om op voort te rijden, en zegde zoo onverschillig mogelijk:

- Nu wat gaat mij dat aan?

- Och niets, zegde de jongeling, het meisje terughoudende, maar luister nog een oogenblik. Ik heb gezegd, dat ik nooit meer zou wederkeeren; nu, dat was gelogen. Als ik vijf jaren ginder gediend heb en als ik zeven of acht duizend franks heb overgespaard, dan keer ik naar ons dorpken terug, en indien dan een zeker meisken, dat ik wel ken, maar niet noemen wil, mij voor haren bruidegom hier wil aanvaarden, dan richt ik ginder eene stroohoedenfabriek voor eigene rekening op, en hoera! dan zal de arme duivel laten zien wat hij kan, en zijne vrouw zal voor die van een Piet Mop niet moeten uit den weg gaan!

- En wie zal de gelukkige zijn? spotte het meisje.

De jongeling kon nu zijn gevoel niet langer overmeesteren; ondanks hem, veropenbaarde het zich eensklaps in al zijne wezenstrekken.

- Dina, zegde hij half mismoedig, Dina, waarom kunt gij mij geen vriendelijk woord meer geven? Ik ben een arm weeskind, dat nooit vader noch moeder gekend heeft; geen mensch trok mij aan. Ik werd niet als andere kinderen met liefde gekoesterd: men bracht mij op voor een weinig geld en de ge-

meente verpachtte mij jaarlijks, als een beest, aan hem die mij het goedkoopste kon in 't leven houden. En buiten u was er nooit een mensch, die mij een vriendelijk woord toesprak. Ik aanzag u als eene zuster. Weet gij niet meer hoe wij altijd samen speelden, als wij naar school gingen? - Weet ge niet meer hoe bedroefd wij waren, als ik voor de eerste maal naar den vreemde vertrok en hoe blij wij waren als ik terugkwam? - En als ik 's Zomers afwezig was, waarom anders trachtte ik zoo naar ons dorpken weder te keeren, als om u te zien? - En sinds een jaar of twee zijt gij niet half meer zoo trouwhertig met mij? - En gij geeft mij bijna nooit een vriendelijk woord en toch, als ik voor zoo lang van hier wil vertrekken en eene winstgevende plaats in de vreemde heb gezocht, dan is 't maar voor u, voor u alléén; want 'k weet het, nu ben ik maar een arme jongen, en ge zijt veel beters waard!

Deze warme woorden, die uit 's jongelings ziel vloeiden, braken de ijskorst door, die het meisje als eene zelfverdediging rond haar hart had gelegd. De hoonende en gemaakte spotlach verdween van hare lippen: hare blauwe oogen schenen achter een waterachtig gaas hunnen milden glans te verliezen, en de hoek haars voorschoots door hare handen frommelende, zuchtte zij:

- Ach, Jef, ik ben ook maar een arm weeskind; ik heb niemand om mij te verdedigen dan mij zelve, en hoe kon ik weten dat gij 't zoo goed met mij meendet?

Deze halve verklaring deed den jongeling oordeelen, dat zijne wenschen verhoord waren en hij wederkeerig bemind was: dit bracht hem als in

begeestering; hij vatte de hand des meiskens en stak haar sprakeloos een gouden ring aan den vinger..

- Dina! Dina, waar blijft ge dan toch? - klonk het eensklaps aan het ander einde des boomgaards.

- God! riep het meisje verschrikt, grootmoeder roept al.

En zij vatte snel de boomen van den kruiwagen vast en rolde hem in de richting der huizing voort.

De jongeling liet zich plat op den grond vallen en vluchtte, op handen en voeten, achter een dikken appelboom.

II.
De tijd is om.

Wat leven in 't dorp! men kuischt, men schuurt, men boent, men schildert... deuren en vensters staan wagenwijd open; meubelen, stoelen en tafels, gansch de huisraad ligt voor de woningen opeengehoopt; meiskens loopen over en weder met wateremmers; kleine knapen wentelen zich in de karrevoren of juichen met blijde verwachting de kramers toe, die hunne lijnwaden tenten uitspannen. Iedereen ziet er zoo lustig en vroolijk uit.

Want morgen is het kermis! Het dorpken schijnt een zondagspak aan te trekken, om den blijden dag te gemoet te snellen.

Maar het is bijzonder bij den watermolen, daar waar het rivierken in zulken breeden plas uiteen-

loopt, dat het meeste verwarring schijnt te heerschen. Zie, een aantal jonge meiskens staan er met opgeschorten rok, allerlei tinnen en koperen voorwerpen af te spoelen en te polijsten, zoodat de ondergaande zonne er met gouden glans in wederkaatst.

Men zingt, men jokt, men kijft; men spreekt over vrijers, dansen en trouwen!

- O, riep een meisje uit, o, dat zal er gaan.... Ik weet niet koevele muzikanten er in 't dorp zijn aangekomen - en ik zal mijne voeten niet koud laten worden voor de laatste, maal dat ik als jonge dochter aan den dans zal staan.

- Is 't dan toch waar, Trientje? vroegen de meiskens nieuwsgierig, dat gij na kermis met Piet Mop trouwt?

- Of het waar is! morgen vallen wij van den preekstoel, en wij koopen eenen roep af, dan... dan is het bruiloft!

Nu wist iedereen der meiskens iets geestigs op Piet Mop te zeggen en men opende een kruisvuur van tergende woorden...

- O, gij onnoozele sukkels, verweerde zich Trientje, gij zoudt een flinken jongen moeten hebben als Jef Cooremans, daar men nu in vijf jaren niet meer van gehoord heeft, en dan zoudt gij vergenoegd zijn als Dina Christiaensens!

- Trientje, zegde Dina half smeekend, wie heeft u toch aangesteld om mij altijd te tergen?

- Och, zegde Trientje, ik terg u niet; maar wat wilt gij altijd voor dien armen duivel zoo treurig blijven loopen; zie, daar is Karel van den mulder en die...

- Ah! onderbraken de meiskens, als men van den duivel spreekt ziet men zijnen staart!... dáar komt Karel aangereden.

Men hoorde het geklingel van eene menigte bellekens, het gerol eener zware karre, en welhaast zag men drie paarden, kettingsgewijze ingespannen, die eene vracht meelzakken voortsleepten.

Op 't middelste paard zat de vroolijke mulderszoon; hij kletste zijne zweep over en weder, en het geklikklak was het referein van zijn lustig lied:

Klik klak!
Lustig op...
Morgen is het kermis,
Klik klak!
Lustig op...
Klik klak! klik klak!

- Hoepsa! vroolijke kermisavond! riep hij de meiskens toe.

Terzelfdertijde zijne behendigheid in 't voeren willende toonen, deed hij zijne paarden snel een halven kring beschrijven, en draaide de karre, met eenen gewaagden zwaai, de brug van den watermolen op.

‘Hulp, Hulp!’ weergalmde het met eenen vervaarlijken kreet.

Dina, die bij de brug stond, verschrikt door de rijkundige beweging des mulders, deinsde onwillekeurig achteruit, en stuikte achterover in den stroom, die haar met schrikkelijke snelheid onder de raderen des molens ging medesleepen.

Doch zonder het gevaar te berekenen, sprong Karel van het paard, plonste het water in, zwom en duikelde en worstelde tegen den stroom, totdat het hem gelukte liet meisken, juist in tijds, bij de kleederen te grijpen, en dan zich aan een pijler der brug vast te klampen.

Men wierp hem de leizeelen der paarden toe. Weldra was de drenkelinge in de handen der meiskens, die zich beijverden om haar terug tot het bewustzijn te brengen.

De Julizon goot een stroom van licht en warmte over de matte aarde; de vogelen verscholen zich zwijgend onder de bladeren der boomen, de huisdieren lagen nedergevleid in de donkere stallen, os en paard weigerden den last te trekken in de smachtende hitte.

De gansche natuur scheen hare koortsige en gedurige werking gestaakt te hebben, zoo lagen alle planten en bloemen verwelkt ten gronde.

De inwoners der *Witte Hoeve* hadden lommer en koelte gezocht in een priëel, ten einde des tuins, uit beukengewas ineengevlochten.

De oude grootmoeder zat sluimerend in eenen grooten zetel en scheen zeer ziekelijk. Hare ademhaling was moeilijk en haar slaap onrustig. Als een wakende engel zat Dina nevens grootmoeder. Zij toch ook is veel veranderd. Hoe bleek en ingevallen zijn die vroeger zoo blozende wangen, hoe neerslachtig en krachteloos is de eertijds levenslustige en frissche boerenmeid.

Zij zingt niet meer vroolijk als de nachtegaal der velden, zij mijmert en treurt; haar waterachtig oog schijnt over de wiegelende korenvelden heen, die tegen den heuvel oploopen, den gezichteinder te willen peilen, of wel in zelfvergeten, den bruisenden watermolen aan te staren, die schuimend het water in de hoogte werpt, en in diamanten droppen laat nedervallen.

Dikwijls zat zij zoo uren lang onbeweeglijk, en het anders zoo vlijtige meisje legde moedeloos hare handen op den schoot neer en liet de naald rusten.

Eene pijnlijke borstdrukking wekte de oude vrouw uit hare sluimering. Zij hoestte en zuchtte:

- Ik heb dorst!

Dina sprong recht, schikte in den zetel het hoofdkussen zoo zacht mogelijk, en spoedde zich naar de waterbron in den boomgaard om een glas frisch water te halen.

Bij de bron wierp zij eene treurige groetenis aan den zwaren appelboom, waaronder Jef Cooremans haar de eerste maal de verklaring zijner liefde had gedaan.

Waarom verbleekt zij zoo eensklaps en deinst zij verschrikt terug, als hadde zij den voet op eene adder gezet?

In den stam des booms stonden twee geheimzinige letters gesneden, eene J en D ineen geslingerd, en daar onder 30 *Juli* 1845 *en* 1850.

Jef Cooremans had den dag, dat hij het dorpje verlaten had, deze letters in den boom gegriffeld, als een onderpand van zijne trouw. Binnen vijf jaren zou hij terug bij den appelboom staan.

En heden nochtans was het de dertigste Juli en er waren vijf jaren heengevloden.

- En nu, zuchtte Dina, is gansch de tijd om, en hij is niet teruggekeerd!

Grootmoeder bemerkte hoezeer het meisje was aangedaan; want niet zoohaast had de koele dronk water haar een weinig verkwikt, of zij zegde streelend:

- Maar kind, wat hebt ge dan, dat gij er zoo ontroerd uitziet!

- Niets, grootmoeder! zegde Dina, niets, als dat ik blij ben, dat het u zoo wel gaat!

- Dina, gij verbergt iets sedert lang voor uwe grootmoeder. Uwe arme grootmoeder, die niet lang meer zal leven, zal dan van hier moeten gaan zonder troost; maar met het gedacht u ongelukkig hier achter te laten. Dina, mijn kind, zeg mij toch dat geheim, dat u zoo lijden doet; meent gij dat grootmoeder niet ziet, dat gij iets verbergt voor haar?

De oude vrouw hief hare dorre hand op en liet ze rusten op het hoofd des meiskens, dat zich aan hare voeten had nedergezet.

Dina gevoelde haar gemoed verteederd, zij kon zich niet langer bedwingen; maar zij beleed aan grootmoeder hoe zij vijf volle jaren op Jef Cooremans gewacht had, hoe men sedert drie jaren niet meer van hem gehoord had, hoe zij toch altijd trouwhartig was blijven wachten en nu de tijd gansch om was.

Als eene oude nog steeds bloedende wond van het verband wordt ontdaan, gevoelt de lijder weer al de volheid der pijn; doch de moeder, welke de wonde haars kinds zachtjes ontbloot, om ze te heelen, gevoelt den weerslag der heropgewekte pijnen in haar beminnend hart.

- Kind, zegde de oude Martha, kind, ik ben oud en heb ondervinding van de wereld; gij hebt het geheim van uwe liefde voor grootmoeder willen verbergen; maar sinds lang had zij het geraden. Ik ben toch blijde dat gij de bekentenis gedaan hebt en nu heb ik u een woord te zeggen, dat gij wel zoudt moeten overwegen. Zie, Dina, lang zal ik niet meer hier zijn; ik voel het, mijn leven

loopt op zijn einde en ik zou God er over danken, indien gij zoo niet gansch alleen en zonder steun op de wereld overbleeft. Het grootste gedeelte der landerijen dezer hoeve zullen u zelfs ontnomen worden; zij zijn mij slechts levensdurend verpand; omdat mijn man den ouden heer van het kasteel eens met gevaar van zijn leven uit de rivier gered heeft. Na mijn' dood zult gij als eene arme verstootelinge bij de boeren moeten uit dienen gaan.... Waarom zal uwe arme grootmoeder die smarte in het hart naar de andere wereld mededragen? Is er dan niemand, die u even als Jef Cooremans kan gelukkig maken?

- Niemand! zuchtte het meisje, en weenend viel zij om den hals der oude vrouwe.

- Kind, het is zondig, zijn jeugdig leven te laten verkwijnen; het is zondig, zijn hart vast te hechten aan eene onmogelijkheid! Want, zie, geloof uwe oude grootmoeder, die het zoo wel met u meent, wederkeeren zal hij nooit!...

- Ach! zegde Dina vertwijfelend, ach! grootmoeder, spreek zoo toch niet; vijf jaren lang heb ik op hem als eene verloofde vertoefd, vijf jaren als eene bruid op hem gewacht - en... nu... kan ik geenen anderen meer beminnen... al ware Jef zelfs dood!

Grootmoeder boog haar grijs hoofd voorover en eene traan rolde over hare uitgemergelde wangen. - Dan beving haar eene benauwdheid en zij hoestte pijnlijk.

Terwijl Dina met kinderlijke bezorgdheid de slapen der oude vrouw met water besproeide, naderde ongemerkt door de hofpaden een man, eenvoudig als een oud Limburgsch pachter gekleed: korte broek,

lage schoenen en zwarte kousen, lang afhangenden en toegeknoopten frak, en een ronden vilten hoed.

- Ach, moederken, sprak hij groetend, zoohaast de vrouw een weinig bekomen was, dat is een smachtend weder; - er is onweder op handen! - het gaat vandaag niet goed, niet waar?

- Mijnheer pastoor, antwoordde de oude vrouw, de dokter zegt dat het niet erg is; maar ik voel wel dat het niet lang meer zal duren.

- Eh, grootmoeder, laat nu in eenmaal den moed niet zinken! Betrouw op Hem, die de groote Heelmeester is.

- Och, zegde vrouw Martha glimlachend, als men oud en ziek is, dan is men zoo bevreesd niet het hoofd neder te leggen en te rusten;... indien ik mijne kleindochter had gelukkig gezien, dan hadde ik in vrede de wereld verlaten.

Nu vertelde zij aan den dorpspastoor, dien trooster en raadgever, hoe zij voor de toekomst des meisjes bevreesd was; hoe deze halsstarrig alle aanbod van huwelijk van de hand wees, en hoe 's mulders zoon Karel, die haar uit het water, met gevaar van zijn eigen leven, gered had, haar meermalen hand en goed had aangeboden.

De pastoor troostte de oude vrouw, deed eenige pogingen, doch tevergeefs, om het meisje tot redelijker gedachten te brengen, en besloot met het voorstel dat Dina, kwame de grootmoeder te sterven, op de pastorij konde inwonen; want zijne stokoude dienstmeid had eene helpster noodig.

- Nu zal ik in vrede sterven, zegde de grootmoeder; slechts nog een enkel gedacht vervolgt mij onophoudelijk. Het is eene overlevering in onze

famillie, dat de Christiaensen nooit zullen ongelukkig zijn, zoolang zij de *Witte Hoeve* bewonen. Ik vrees echter dat dit nu het geval zou kunnen zijn. Dina, gij moet mij plechtig beloven, in tegenwoordigheid van den heer pastoor, nooit het erfgoed uwer ouders te verkoopen, en, mochte God u met geene kinderen zegenen, gij het zult vermaken aan een weezenhuis, opdat de opbrengst diene voor het onderhoud van een arm weeskind.

- Grootmoeder, ik beloof het u; ja, uw wil zal mij heilig zijn, snikte Dina weenend.

De pastoor sprak nog een tijdlang woorden van moed en vertroosting en als hij henen ging fluisterde hij Dina toe:

- Grootmoeder zal welhaast naar eene betere wereld gaan; mochte zij zich minder goed bevinden, haast u, 't zij bij dag of bij nacht, mij te roepen; ik zal u bijstaan in het moeilijk oogenblik, en nu, leid grootmoeder binnen; want de hemel overtrekt met wolken en er is een onweder op handen.

Nauwelijks had de pastoor zich verwijderd of een felle wind stak op en zweepte de canadaboomen over en weder; de hemel werd duister en zwart; de donder ratelde in de verte en bliksemstralen slingerden door de lucht: groote regendroppen vielen uit den hemel neder en weldra woedde een vernielend onweder over de velden.

III.
Vreugd en droefheid.

De dorpelingen zaten op houten banken voor hunne woningen en rustten uit van den zwoegenden arbeid

in de verfrisschende koelte eens warmen september-avonds; wanneer aller aandacht werd opgewekt door een rijzig man, die met gezwinden tred door het dorp heenstapte.

De vreemdeling - want men kon aan zijne kleeding zien dat hij een vreemde was, - droeg een witten linnen kiel over een zwart kleed; eene harige muts bedekte het gansche bovengedeelte zijns aangezichts, een rosachtige baard krulde om zijne kin. Op zijnen rug was een zware ransel vastgeriemd en in don mond hield hij eene lange Duitsche pijp.

Hij knikte in 't voorbijgaan links en rechts de landlieden vriendelijk toe, en ging steeds met vastberaden stap voort, als ware hij zeer goed met al de uitgangen des dorps bekend.

Juist klepte het blijde avondklokje het *Angelus*. De boeren ontblootten zich het hoofd; ook de vreemde nam de muts in de hand en bleef biddend in het midden des straatwegs staan; eene zalige verrukking helderde zijn gelaat op.

Terwijl hij, als zelfvergeten, op het vreedzaam geklep van het dorp klokje stond te luisteren, trad een bejaarde vrouw de *Witte Hoeve* uit, wierp eene groote stroobussel in het midden der straat neder, stak ze in brand en weldra steeg, tusschen zwarte rookwolken, de vlam krakend in de hoogte.

Een zonderling gemor liep onder de koutende dorpslieden rond; doch niemand scheen zoo zeer ontsteld als de vreemdeling. Hij slaakte eenen angstkreet en trad zonder dralen de *Witte Hoeve* binnen.

In de half duistere huiskamer ontwaarde hij niets dan eene zwarte gestalte. Hij naderde den haard

en vond er een vrouw, die met het hoofd op de tafel leunend, hevig weende en snikte.

Zoodanig was het meisje in hare droefheid verslonden, dat zij niet eens den jongen man bemerkte, die zoo stoutweg was binnengetreden.

Na eenige aarzeling, legde de vreemdeling zachtjes zijne hand op het hoofd der weenende. Het meisje hief het hoofd op, rees met eenen angstkreet recht en deinsde verschrikt achteruit.

Doch de jonge man sprak zacht:

- Dina!

Het meisje vaagde de tranen uit de oogen, wierp een doordringenden blik op den zoet glimlachenden man, en dan ontsnapte haar een kreet, zoo snijdend en tevens zoo zielroerend, dat hij door merg en beenderen scheen te willen dringen:

- Jef!

- Mijne verloofde? - sprak op vragenden toon de vreemde, in wien het meisje haren bruidegom had herkend.

Bleek en sprakeloos zeeg Dina op eenen stoel neder; zij kon niet antwoorden van ontroering; doch zij begreep den vragenden blik des jongelings, en hare rechterhand vooruitstekende, toonde zij den afgesleten gouden ring, dien de beminde beur eens aan den vinger had gestoken.

- Mijne bruid! - jubelde de jonge man met vervoering en sloot de zalige in zijne armen....

Langzaten de verloofden stilzwijgend nevens elkaar; zij konden geene woorden vinden om de gevoelens uit te drukken, die hun hart overstelpten, en toch begrepen zij elkander en het scheen hun als hoorden zij hunne zielen zachte woorden van liefde fluisteren.

Eindelijk stamelde de jonge man:

- Ach, Dina, welk een dag! - Ik weet niet welk bang voorgevoel mij bij 't intreden des dorps het hart beving - en zie, als, voor de hoeve, een stroovuur ontvlamde, dan werd ik eensklaps zoo angstig als zag ik uw lijkvuur!

- Ach, Jef, - zuchtte zij, 't was grootmoeders lijkvuur. Slechts een half uur geleden is zij in den Heer ontslapen!

- Dan ben ik, God zij gezegend! sprak de jongeling, juist bij tijds gekomen, nu gij gansch alléén en verlaten in de wereld zijt.

En dankbaar hief hij de oogen ten hemel.

- Laat mij de arme brave vrouw nog eens zien? - vroeg de jonge man na eenen tijd lang stilzwijgendheid. Tranen vloeiden over Dina's wangen; maar hare wezenstrekken waren kalmer en hadden die nare uitdrukking der wanhoop verloren.

In de nevenkamer lag het lijk der overledene op een bed, onder een wit linnen, uitgestrekt. Een kruisbeeld tusschen gele waskaarsen en een wijwatervat, waarover een palmtakje hing, stonden aan het hoofdeinde der bedsponde: eene enkele vrouw knielde biddend voor de beeltenis van den gekruisten God en liet de bollekens van haren rozenkrans godvruchtig tusschen de vingeren glijden.

De verloofden zonken op hunne knieën neder en hunne zielen versmolten zich in een vurig gebed voor de zaligheid der ontslapene.

De jonge man rees 't eerste weder recht, en met zoo stille en ingetogene stem als vreesde hij grootmoeders slaap te storen, zegde hij:

- Laat ze mij nog eens zien?

Dina wierp het doodslaken achteruit en dáár lag de oude vrouwe met magere, ingevallene wangen en geslotene oogen; maar zoo kalm waren hare wezenstrekken, dat de diepe rimpel, dien de dood rond haren mond had gedolven, in eenen zaligen glimlach versmolten was.

- Ach, zegde Dina, ach! de arme! dat zij van hier is gegaan, zonder uwe terugkomst te kunnen zegenen!... welke troost in haar laatste uur zou dit niet geweest zijn!

De jonge man bleef lang het gelaat der afgestorvene aanstaren, weggesleept door de gepeinzen, die in zijnen geest op welden.

Hij vatte het meisje bij de handen en zegde met geestdrift:

- Mijne verloofde! nu zijn wij ouderloos, zonder bloedverwanten, zonder vrienden, alléén in de wijde wereld; wij hebben niets meer dan onze liefde voor elkander. Gij zijt voor mij én moeder, én zuster, én mijne lieve bruid!.., Bij grootmoeders lijk zweer ik nogmaals u gelukkig te maken. Daarvoor heb ik gedurende vijf volle jaren rondgezworven, en God lof! ik ben in mijne onderneming ten volle geslaagd. Gedurende vijf jaren heeft, in zoet en zuur, de gedachte u eens gelukkig te maken, mijnen moed ondersteunt. Gedurende vijf volle jaren zijt gij, schoon en jeugdig meisje, mij getrouw gebleven!. Ach, ik zweer u nogmaals eeuwige liefde, en groot-

moeder schijnt ons zalig toe te lachen; ja, van daarboven zegent zij onze vereeniging!

- Amen...! sprak Dina, stil bij zich zelven en zij weende...

Men hoorde buiten het verwarde gerucht van eenen hoop naderende menschen.

- Laat ons heengaan, zegde Dina, daar zijn reeds de geburen, die den rozenkrans komen bidden.

Jef nam het palmtakje, doopte 't in wijwater, en besprenkelde kruisgewijze het doode lichaam.

Nu traden verscheidene menschen de woning binnen en fluisterden zich onderling, bij het ingaan der kamer en op het zien des vreemdelings, allerlei gissingen in het oor. Niemand echter verhief uit welvoegelijkheid de stem.

Zoohaast de menigte in de lijk kamer vergaderd was, sprak een oud man luide:

- Laat ons den rozenkrans bidden voor de zielerust der overledene!

Al de aanwezigen wierpen zich op de knieën neder; eentoonig en plechtig ruischte het gebed in de half duistere kamer.

Na een kwaart uurs verlieten de mannen het lijkhuis; de meeste buurvrouwen slopen een voor een weg, totdat er nog een tiental meisjes overbleven, die de nachtwake bij het lijk moesten houden. Zij schaarden zich in eenen halven kring rond de bedsponde, haalden hunne stroovlechten te voorschijn, en al werkende, baden zij het *Onze Vader*.

De twee verloofden verlieten insgelijks het vertrek. In de huiskamer zegde de jonge man:

- Leg u ook maar ter ruste, Dina, en slaap zacht; want grootmoeder is gelukkig en lacht u gewis uit

den hemel toe; - en wij zullen ook gelukkig wezen!

- Jef, zegde Dina, over één uur was ik nog zoo angstig en bang en stierf schier van verdriet en gij hebt mij 't eerst troost gebracht... Ja, het was eene ingeving des Heeren, dat ik zoo vast aan uwe wederkomst bleef gelooven; want zie, sinds wij niets meer van u gehoord hebben, noemden de menschen mij eene zinnelooze; omdat ik op u, als op mijnen bruidegom, bleef wachten. En over één jaar als 's bakkers Trientje getrouwd is met Piet Mop; - zij wonen hierover en hebben 's Zomers een stroohoedenfabriek in Amsterdam, - dan vroeg 's mulders Karel of ik zijne vrouw wilde worden, en grootmoeder, voor de toekomst bezorgd, raadde mij aan het voorstel te aanvaarden; doch iets sprak mij in dat gij nog leefdet en zoudet wederkeeren; en ware 't anders geweest, toch hadde ik geenen anderen meer kunnen liefhebben Eindelijk heeft de pastoor gezegd dat, na grootmoeders dood, ik bij hem als meid zou komen inwonen, en dit heeft de arme voldaan... Waarom heeft zij, met eigene oogen, u nog niet eens kunnen zien en zich overtuigen, dat gij het goed met mij meendet!...

Met ontroerd gemoed aanhoorde de jonge man deze naïeve uitstorting des harten; hij kon zijne aandoeningen niet langer overmeesteren; daarom maande hij nogmaals het meisje tot gelatenheid en rust aan, en ging zelf een nachtverblijf in de dorpsafspanning zoeken.

IV.
Een zwerveling in de wijde wereld.

De klokken der dorpskerk zonden hun eentoonig en treffend doodsgelui over de velden...

De voorwerf der *Witte Hoeve* was te klein om de menigte te bevatten. In de huiskamer knielden verscheidene vrouwen biddend rond eene lijkkist, die van brandende kaarsen omringd was.

Men hoorde welhaast de schelle klank eener bel en de dorpsherder, voorafgegaan door het kruisbeeld, zangers en kerkdienaars, kwam het lijk uithalen.

Nadat de priester eenige gebeden had uitgesproken, werd de lijkkist op eene draagberrie gezet en door zes vrouwen, onder 't zingen van het *De Profundis*, naar de kerk gedragen,

De lijkstoet werd door eene talrijke menigte opgevolgd. Men ging op twee rijen: mannen en vrouwen; bijna allen waren geheel in 't zwart gekleed, ten teeken van rouw.....

Het onbezielde overschot der goede Martha was aan de aarde wedergegeven, tot den dag der gerechtigheid.

Hoe ijdel en leeg scheen nu de *Witte Hoeve!* In den hoek des haards stond nog de oude zetel, met afgesleten lederen kussens, als wachtte hij nog op de afgestorvene grootmoeder. Dina wierp een treurigen blik op dien stoel, en zij borst uit in luid snikken en weenen.

Tevergeefs trachtte de jonge man zijne bruid te troosten. Hij zegde haar hoe de arme grootmoeder nu gelukkig was; hoe zij dit aardsche leven vol lijden en droefheid tegen eeuwige rust en zaligheid had verwisseld.

- Ach, Jef! zuchtte het meisje, ik kan er niet aandoen dat mijn gemoed zoo vol schiet: ik zeg bij mij zelven ook, dat ik niet weldoe; maar zie, zij staat daar altijd voor mij, met eenen droeven lach om de lippen en het is alsof ze mij ter hulpe roept en ik ze niet helpen kan....

Er heerschte nu eene smartvolle stilzwijgendheid.

- Hoor, Dina, sprak de jonge man, een einde aan dezen pijnlijken toestand willende stellen. Hoor, ik moet u nog mijne lotgevallen vertellen; kom, zit hier bij het vuur; hier nevens mij!

Het meisje schoof werktuigelijk eenen stoel bij den haard en zegde:

- Jef, zit daar in grootmoeders zetel, ik kan niet zien dat hij dáár zoo ledig staat.

De jonge man plaatste zich in den voorvaderlijken zetel, die misschien meer dan drie geslachten der Christiaensen overleefd had, en Dina gevoelde zich minder verlaten.

- Zooals gij weet, ving de jonge man aan, begaf ik mij bij meester Hinderhausen te Munster en verhuurde mij er voor vijf honderd thalers in 't jaar.

In 't eerst werd ik er recht goed behandeld en ik verheugde mij erin, zoo aangenaam mogelijk mijne dienstjaren te kunnen overbrengen en een klein fortuintje te vergaren. Mijne vreugd veranderde welhaast in droefheid. Reeds van het tweede jaar af aan, nam mijn meester eene andere handelwijze

te mijnen opzichte aan, ja, ik werd van dag tot dag ruwer en ruwer behandeld en met werk overladen, boven mijne krachten. Een stroohoedenmakersgezel had zijnen dienst voor veel minder bij meester Hinderhausen aangeboden, en de man berouwde zich over onze verbintenis.

Ik dacht door moed en geduld deze voorbijsnellende dondervlaag te ontduiken. Ik bedroog mij. Men stelde hardnekkige boosaardigheid tegen mijne hardnekkige standvastigheid. Ik bezweek ten laatste onder den last; ik haalde mij eene zware ziekte op den hals en ik lag meer dan eene maand in het gasthuis. Mijn meester nam deze gelegenheid waar om onze overeenkomst te verbreken, waarin ik dan ook gewillig toestemde; anders had de onmeedoogende man mij nog wel onder den grond geholpen.

Spoediger dan men verhopen kon, genas ik van deze ziekte. Zonder werk, zonder te weten waar naar toe dwaalde ik nu rond; naar ons dorp wilde ik niet wederkeeren om niet van iedereen met den vinger te worden nagewezen.

Ik zwierf om werk van stad tot stad rond, maar aangezien het vergevorderde jaargetijde, kwam ik nergens te rechte. Al mijne verwachtingen, waarvoor ik gedurende twee jaren zooveel had uitgestaan, verdwenen langzamerhand.

Met de wanhoop in 't harte bevond ik mij eindelijk te Baden; daar werd ik door den duivel van het spel bekoord. ‘Ja, zegde ik, kon ik de zeven honderd thalers, die ik bespaard heb, eens verdubbelen, verdriedubbelen, wie weet? - dan kon ik trotsch huiswaarts keeren en mijn ballingschap ware ten einde.’

Ik naderde de speeltafel. Eenige dagen speelde ik, als een uitzinnige, beurtelings winnende en verliezende, totdat ik mij eindelijk zonder eenen enkelen thaler op straat bevond.

Ik trad eene herberg binnen zonder zelfs te weten hoe ik mijn verteer betalen zou, en zocht troost in den drank.

Terwijl ik dáár vertoefde, half zinneloos van smart kwam een man nevens mij zitten en scheen belang in mij te stellen.

- Vriend, zegde hij zeer beleefd, gij hebt niet veel geluk gehad bij de speeltafel?

Ik vermeende iets spottends in zijnen blik te ontdekken en weerde zijne vraag af met een barsch:

- Bemoei u met uwe eigene zaken.

Hij ontstelde echter niet in 't minste, maar sprak bedaard:

- Aan uwe uitspraak te hooren, schijnt gij mij toe een vreemdeling te zijn; het doet mij pijn als ik iemand, bijzonder een jong mensch, zijn geld zoo zien verliezen in dit dievenspel. Ja, als ik u daar seffens zoo driftig aan de speeltafel zag, had ik medelijden met u en ik verwijt het mij nog, dat ik u niet bij tijds gewaarschuwd heb.

Als men ongelukkig is, stelt men haastig het volste betrouwen in iemand, die volgens de stemming uws geestes spreekt. De vreemde man bemerkte het en viel nog heviger uit tegen de schurkerij der openbare speelhuizen. Ik werd vertrouwelijker en welhaast stortte ik gansch mijn hart voor hem uit. De man aanhoorde mijne geheele geschiedenis met goedgewillige aandacht en sprak dan op geheimzinnigen en indrukwekkenden toon:

- Ik wil u redden!

- Gij mij redden? riep ik twijfelend uit.

- Niet alleen wil ik u redden; maar u een onfeilbaar middel in de hand geven om de somme gelds te winnen waarvoor gij de wereld rondzwerft.

Ik zag hem scherp in de oogen, alsof ik vreesde dat hetgene hij mij zegde, niet ernstig was.

- Gij hebt moed, zijt jong en sterk, vervorderde hij met nadruk, volg slechts mijnen raad, gij zult geld hebben, meer dan gij verlangt.

De vreemde heer begon mij dan wonderlijke geschiedenissen te vertellen van het onlangs ontdekte goudland. Ginder, in het verre California was de bodem der waterloopen met eene goudlaag bedekt en het zand der woestijnen met goudstof vermengd. Duizenden menschen hadden in eenige maanden tijds aanzienlijke fortuinen vergaderd; want een kloeke man kon met een weinig moeite manden gouds opdelven. En inderdaad, sinds verscheidene weken roemden al de nieuwsbladen het wonderland als een aardsch paradijs.

O, kon ik slechts het middel vinden het goudland te bereiken! De vriendelijke heer meende dat niets gemakkelijker was; ik had slechts eene verbintenis te teekenen voor zes maanden, tegen een hoog loon, om in California, voor een aanzienlijk *Actiëngezelschap* te werken, om vrije overvaart te genieten en schatten te winnen. Zonder aarzelen liet ik mij door dezen aanwerver der Goudmaatschappij overhalen. Kortom, ik werd eenige dagen later, met een honderdtal manschappen ingescheept; een hoop lediggangers, schurken en deugnieten, helaas! In California werden wij in eene ongastvrije en onbe-

woonde landstreek nedergezet en de werkzaamheden om goudmijnen aan te leggen namen een aanvang. Doch het bleek weldra, dat men geen goud kon bereiken dan door zwaren arbeid; en er was niets aan te vangen met de aangeworvene manschappen; de meesten waren te lui om te werken, of konden zich aan het warme klimaat niet gewennen. Velen werden ziek en stierven ellendig; anderen liepen mismoedig weg of werden stroopers en dieven. De maatschappij mislukte teenemaal in hare onderneming en viel weldra in duigen.

Ik was gelukkig genoeg eenige oneen goudstof te vergaderen, met mijnen buit deze hel vol schurken en moordenaars te ontvluchten, en San Francisco, reeds tot eene aanzienlijke stad aangegroeid, te bereiken.

Hier vond ik in den arbeid mijner handen een beter middel om goud te verzamelen, dan met het op te delven in de ongastvrije wildernis. Ik richtte eene stroohoedenmakerij op, zwoegde nacht en dag en won op korten tijd met dezen handel veel geld in dit warme land. Op min dan twee jaar tijds had ik meer dan twee duizend dollars overgespaard.

Maar nu was de tijd nabij, waarop ik u zoo plechtig beloofd had terug te keeren. Ik verkocht mijne nering en reisde naar New-York, waar ik mij voor Antwerpen inscheepte. Onderwege rees een vreeselijk orkaan op; het schip, door de wilde baren der zee over en weder geslingerd, werd tegen eene klip verbrijzeld; wij redden ons in de booten en na twee dagen en twee nachten op de onstuimige zee te hebben rondgezwalpt, werden wij gelukkiglijk door eene Engelsche brik opgenomen en met mensch-

lievendheid behandeld. Eenige dagen later liepen wij de haven van Liverpool binnen.

Gelukkig had ik het grootste gedeelte van mijn zuurgewonnen geld te New-York in een wisselbrief op eenen bankier van Antwerpen uitgekeerd. En nu Goddank, is al mijn lijden vergeten. O, mijne verloofde, hoe zalig zal ons lot wezen! Ja, ik wil laten zien aan dien hoovaardigen Piet Mop, wat een arme duivel, een scheêpershond vermag. In de schoonste straat van Munster zal ik een winkel openen, en het verwaande Trientje zal met afgunst op mijne Dina nederzien!....'

Zoo sprak lang de jonge man, en sprong in uitgelaten vreugde de kamer rond.

Doch Dina zat altijd even stil en weenend bij den haard, en zuchtte met verteederde stem:

'Arme zwerveling in de wijde wereld, hoe zal ik u ooit kunnen vergelden al hetgene gij om mijnentwil geleden hebt?'

'O, bemin mij slechts!' riep de jonge man met geestdrift uit - en zoende zijne lieve bruid op 't voorhoofd en - vijf volle lange jaren van lijden waren in een enkel oogenblik vergeten.

V.
De zon gaat op.

De landbouwers verlieten de velden en de laatste karre, hoog met haverstrooi geladen, gleed krakend af van den bergweg, die naar Luik leidt.

Eene jonge vrouw, met een kindje op den arm, stond nog gansch alleen op het toppunt des heuvels en hield het oog strak in het Zuiden gericht, als scheen zij langs dien kant iemand te verwachten.

He ondergaande zon daalde langzaam achter den gothieken toren der Tongersche hoofdkerk neder, omringde het grootsche kunstgewrocht met eenen gloed van licht en vuur, en wierp eenen rooden schijn over de verschroeide korenstoppelen der velden...

De vale streep, die de oosterkimme benevelde, breidde zich langzaam over den doorschijnenden hemel uit, en spreidde over de aarde eene aangroeiende duisternis.

De jonge vrouw, die blijkbaar op iemand wachtte, scheen reeds beangstigd te worden over de eenzaamheid der streek, toen men in de verte eene zwarte stip zag bewegen, die allengskens grooter en grooter werd, en weldra kon men eenen man onderscheiden, die met verhaaste schreden naar het dorp ging. Als hij de jonge vrouw in het oog kreeg, legde hij den reiszak neder, dien hij ia de hand droeg, bracht zijne twee handen als eenen verrekijker aan het oog en zocht het sombere Noorden te doorpeilen.

Dan, als had de hij de vrouw herkend, haalde hij eenen witten doek te voorschijn, wuifde er mede boven zijn hoofd, en zijnen reiszak opnemende, liep hij snel voorwaarts.

- Hij is het! hij is het! mompelde de jonge vrouw met blijde aandoening, en zij hief het kindje in de hoogte, als om het aan den reiziger te toonen.

- Ginder is uw vader! zie, ginder komt hij aan, Jefken! herhaalde de moeder gedurig tegen het kind-

je, en alsof het deze woorden verstond, strekte het arme wichtje zijne handjes naar den naderenden man uit.

Zoohaast zij in het bereik der stemme waren, riepen beiden gelijktijdig uit:

- Dina!

- Jef!

De jonge man wierp zijnen reiszak op den weg neder en liep juichend met open armen naar de vrouw toe:

- Ach, mijn kind, mijn kind! juichte hij en wilde het kindje omhelzen; maar het verborg krijtend zijn hoofdje in den boezem der moeder.

- Zie, het kent u nog niet! zegde de vrouw.

Die woorden brachten eene pijnlijke uitdrukking op het wezen des mans; doch moeder en kind tegelijkertijd in den arm sluitende, juichte hij:

- Zoo waar ik leef, het is of ik u in geen honderd jaar gezien had!... maar geef mij het kind dan eens hier?

En hij vatte het krijtend jongksken op den arm; Dina speelde er tegen en dan lachte het kleintje weder blij de moeder aan.

- Laat ons maar haastig naar huis gaan.

- Gij zoudt uwen reiszak nog vergeten, zegde Dina, en nam den buidel onder den arm.

- Wel, God! ik ben zoo blijde, dat ik mijn gansch fortuin nog zou vergeten en op den weg laten liggen!

De gelukkige vader wendde de oogen van het wichtje niet af; Dina ging met den reiszak in de hand nevens hem en lachte zoet tegen het kind, opdat het niet schreien zou.

- Vindt gij ook niet, Jef, dat het u gelijkt: alle menschen zeggen het?

- Dat vind ik niet, zegde Jef; het heeft juist blauwe oogen, zooals gij en denzelfden kleinen mond.

- Ja, sprak Dina tegen, maar het heeft toch uw hoog voorhoofd en uwen gebogen neus.

Zoo redekavelende, daalden de gelukkige ouders de helling af, en bereikten welhaast de *Witte Hoeve*.

Jef wierp zich bij den haard in den grooten zetel neder, en deed het kindje op zijne knieën dansen. Zijne oogen zwierven rond de kamer, schenen ieder voorwerp te begroeten en hij juichte;

- Oost, West, t'huis best! Wat hebben mij die verwenschte acht maanden lang geduurd! De tijd heeft mij bijzonder lang geschenen, sedert onze echt met een zoontje gezegend werd!

- Waarom zijt gij dan ook al niet eens naar huis gekomen? zegde de vrouw verwijtend.

- Ja, rond Paschen! het zoude er schoon uitgezien hebben; dan heeft men eene ketting rond het been; men kan nog geen half uur weg. Oh, welk een leven; het is er om gek van te worden! Van 's morgens tot 's avonds moet gij naar de grillen der menschen dansen, en iedereen beleefdelijk taal en antwoord geven; gij moet naar uw werkvolk omzien en... in één woord, hoofdbrekerij!... hoofdbrekerij! Zoo waar ik leef, een werkman is wel gelukkig; hij trekt zich niets aan, en 's avonds, als zijn werk gedaan is, gaat hij vroolijk te bed en slaapt gerust tot 's morgens!...

- Berouwt ge er u al over fabrikant te zijn geworden? spotte Dina.

- Berouwen? in 't geheel niet: heerlijk is het

gegaan; ik mocht mij daar niet aan verwachten, en toekomend jaar zal het nog beter gaan. Ik zie u nog eens de vrouw worden van een groot en rijk fabrikant!...

Een glimlach van fierheid helderde Dina's gelaat op; terwijl zij het vuur aanstookte en den koperen moor met water vulde.

- Ik wil u eenen koffie opschenken, zegde zij, zoo als gij daar in... maar hoe noemt men het dan weêr? Ik kan dien naam nooit onthouden!

- In Munster.

- Ja, in Munster nooit zult gedronken hebben... Maar zie, Jef, gij zijt nog niet eens nieuwsgierig om te weten, wat er sedert uwe afwezigheid zoo al is voorgevallen. Onze koei heeft gekalfd en wij hebben een veersken op stal staan; het is een bont; van den eersten dag stond het al vast op zijne pooten; de menschen zeggen dat het een wonder is om te zien.

Dadelijk ging Jef de gansche hoeve nazien, en Dina toonde hem het kalf en de hoenderen en den moestuin; maar de jonge man scheen weinig of geene aandacht op dit alles te geven, en Dina voelde zich gekwetst in hare eigenliefde. Maar als zij zag hoe hij de oogen niet afwendde van het zoontje, dat hij op den arm droeg, en hoe hij het onder de kin kittelde om het te doen lachen, en hoe hij zelve schaterlachte ah het kindje met zijnen zwaren knevel trok, dan schoot haar het moederharte vol en om lucht te geven aan den liefdebrand, die haar de ziel verwarmde, plaatste zij een langen zoen op de wangen des kinds.

Edoch de menschen laten niet gaarne zien, dat zij ontroerd zijn, en daarom zegde zij:

- Hoe lang blijft ge nu hier?

- Oho! spotte de jonge man, ge zoudt me al gaarne vroeg van kant hebben; maar het zal u niet lukken, vrouwken! gedurende ten minste vier maanden hebt gij uwen baas gevonden.

- Zooveel te beter, schertste Dina, dan kunt gij hier en daar een handje uitsteken, en ik en de meid zullen het zooveel te gemakkelijker hebben.

- Wel meent ge dan dat ik naar huis ben gekomen om te werken?... ik doe niets en wil eens deftig uitrusten.

- O, gij leelijke luiaard! zegde de jonge vrouw, dan ware het al veel beter dat gij ginder gebleven waart; want wij hebben u hier niet noodig om onder den voet te loopen.

Zoo elkander tergende, werd de gansche hoeve nauwkeurig afgezien, en in beider hart woonde zaligheid....

Eenigen tijd na zijn huwelijk was Jef naar Munster vertrokken, huurde er eenen winkel en ging er zich tegen den Zomer, als stroohoedenmakersbaas, of, gelijk Dina zegde, als *fabrikant* nederzetten.

Hij hadde liever gehad dat de *Witte Hoeve* ware verkocht geworden en dat hij en zijne vrouw, daar zij toch geene bloedverwanten in het dorp hadden, in een nieuw vaderland het geluk waren gaan beproeven; maar Dina weigerde hardnekkig de ouderlijke huizing te verlaten.

Dit gedrag kwam Jef weinig zonderling voor, daar het door het algemeen gebruik gewettigd was. Inderdaad, tegen de Lente, wijken de stroohoedenmakers, zoowel bazen als werklieden, naar de

steden van België, Holland, Frankrijk en de Rijnprovinciën uit, om er gedurende den Zomer hunne nijverheid uit te oefenen. Maar de heimliefde der inboorlingen is zoo sterk, dat slechts weinige hunnen geboortegrond vergeten en schier allen met den Herfst naar hunne haardsteden terugkeeren. Bijzonder het vrouwvolk dezer zwervende natie schijnt zoo vast aan den geboortegrond gehecht te zijn, dat eene vrouw uit deze landstreken zich zelden verder waagt dan tot de omliggende steden: Tongeren, Luik en Maastricht

Derhalve is het zeer natuurlijk dat, naar 's lands wijze, Dina de ouderlijke hoeve bleef bewonen. Sinds den dood van grootmoeder was de *Witte Hoeve* tot den moestuin en den boomgaard verkleind; ééne enkele koei, één kalf en één aantal hoenderen vonden er hun onderhoud. De bereddering van dezen kleinen akkerbouw kostte aan Dina weinig zorg.

VI.
Het geluk van niets te doen.

Wie gevoelt niet eene innige zielevreugde bij het wederzien zijns dierbaren geboortegronds, na eene lange afwezigheid? - Welk moest dan de zaligheid niet wezen van eenen man, die aan eigen haard, eene jeudige echtgenoote, en de eerste vrucht eens gezegenden echts, na eene afwezigheid van verscheidene maanden, in de armen drukt!...

De jonge stroohoedenmaker gevoelde zich uiter-

mate gelukkig. Hij zat daar zoo gansche dagen aan den haard of in het priëel, eene Duitsche pijp met porceleinen kop in den mond, en zijn zoontje op de knie. Hij neuriede al de deuntjes, die hij maar kon, en de *Witte Hoeve* weêrgalmde van vroolijke liederen van den vroegen morgen tot den laten avond.

Ja, maar het werd welhaast eentoonig, zoo ledig te zijn en de verveling kroop den jongen man op den rug. Hij zocht dan eene bezigheid in den tuin, harkte al de bloembedden om en trok de wegeltjes lijnrecht. Als dit gedaan was, nam hij eene spade en keerde den moestuin het onderste boven. Dit duurde alweder niet lang; de uren rekten zich eindeloos uit en de dagen kropen met slepende traagheid voort. De vroolijkheid verdween, de eetlust ging weg, de verveling groeide aan, en de maanden, waarin hij het geluk zou smaken van niets te doen, schenen nooit te zullen eindigen.

Gewis kon de arbeidzame man weder zooals te voren, den tijd korten met stroo te vlechten of hoeden aaneen te naaien; hij vroeg niets beters, doch dan ware hij aan de waardigheid van eenen fabrikant, zoo dacht hij, te kort gebleven.

Hij draaide dan gansch den dag rond huis en tuin om, en zag scherp na of er geene verbeteringen te doen waren of eene herstelling te bewerken, en weldra vond hij dat de hoeve van buiten diende witgekalkt te worden.

Daarna kwam het hem voor, dat ook de vensterluiken en de deuren der huizing in groene olieverf moesten gezet worden. Dit was nu weder een gelukkig gedacht, om eene halve week bezig te zijn.

Hij had echter zonder den waard gerekend. Dina

kwam er hevig tegen in, beweerde dat het onnoodig geldverkwisten was, dat het huis vóór jaar en dag zoo gestaan had en nog wel zoo kon staan. Hier rees de eerste twist in het jonge huishouden op. Jef bleef hardnekkig bij zijn gedacht en hield niet af tot de olieverf gekocht was.

Weldra waren de buitenmuren der hoeve sneeuwwit, de vensterruiten en deuren grasgroen, en dan kon de jonge man daar zoo eenen halven dag zijn huis staan bezien, met de voorliefde eens kunstenaars, die zijne tafereelen bewondert, en onder dit bezien vond hij nog menige verbetering aan de hoeve te doen, waar niemand te voren iets van bemerkt had.

Eens dat hij zoo, met de handen in den zak, zijn huis beschouwde, kwam Piet Mop, die ook reeds sedert lang van Amsterdam was teruggekeerd, en zijn ledigen tijd lustig in de herbergen doorbracht, over zijne onderdeur liggen en sprak met eene gemoedelijkheid, waarin wel eenige scherpte doorstraalde:

- Gebuur, ge zijt zoo wat aan 't verfraaien?

- Och, 't is zoo al wat; eene klad verwe langs hier en langs daar, om die oude barak nog wat aaneen te houden.... Maar, wat zoudt ge er van zeggen, gebuur Piet, indien ik eens dat strooien dak deed afwerpen en in plaats er van blauwe pannen liet opleggen? Dan zou het huis wat beter voorkomen!

- Het geld schijnt in uwen winkel geregend te hebben, buurman, lachte Piet Mop.

- Juist wel niet!.. och! het eerste jaar, dat iemand zich als baas nederzet, is het zoo al wat!..

toekomende jaar zal liet beter gaan, hoop ik!... maar vermits wij er van spreken, weet ge geen knecht of twee, die in mijne fabriek te Munster zouden willen werken; want ik heb het in de Lente onmogelijk met mijn werkvolk kunnen gedaan krijgen en moet volstrekt het getal mijner knechten vergrooten... En, hoe zijn de zaken in Amsterdam zoo al gegaan?

- Och! het kan wel geen pochen lijden, neen, dat kan het niet! het is slechte tijd, gebuur; de menschen hebben geen geld; en dan de concurrentie!... ook hebben wij slechts van Paschen tot Sinxen *voorraad*(1) gewerkt!... het is een duivelsche handel; men zou in den Zomer dag en nacht moeten kunnen werken, en ik zegde daareven tegen mijne vrouw nog, wij konden wel een gast of vier meer in 't werk stellen; maar de slechte betalingen...

- Dat ik u eens kon laten zien hoeveel er bij mij, op een enkel jaar, al in het krijt staan... en, groote liê dan nog al!

- Indien ik al kreeg, zegde Piet, wat men mij schuldig is, dan had ik een fortuintje, manlief, ja, een fortuintje, en op mijn sloefkens kon ik leven! Godlof, dat wij van de ergsten niet zijn en eenen van ouds neringrijken winkel hebben; maar hoe al die nieuwe bazen er komen, weet ik niet? - Nochtans, voegde hij er met hekelenden glimlach bij, nochtans als men hen hoort spreken, zou men zeggen, dat zij water bovenrand hebben; maar groote wind en weinig regen...

(1) *Voorraad:* over de gestelde uren werken.

- Ik ga in mijn huis mijne pijp eens aanvuren, zegde Jef, den rug keerende, wijl een hevig rood zijn voorhoofd kleurde; want hij begreep maar al te goed de bijtende zinspelingen van zijnen buurman.

Piet Mop trok het hoofd binnen, sloot de bovendeur dicht en zegde aan zijne vrouw, die in de huiskamer aan het stroo vlechten was.

- Zie vrouw, ik geloof dat Jef Cooremans eene goudmijn gevonden heeft: hij schildert zijn huis op en spreekt van blauwe pannen op zijn dak te leggen!

- En wij zullen de onze er wel kunnen afnemen en ze hem verkoopen, snauwde hem Trientje bitsig toe.

- Wat kan ik er aan doen? het is beter eene once geluk dan een pond verstand, zegt het spreekwoord!

- En het spreekwoord had er kunnen bijvoegen, dat het beter is zijne zaken na te zien, dan in de herbergen en kroegen zoo zat als een zwijn te liggen.

- En ook, vrouw, ja, bij mijne ziel, het zou er kunnen bijvoegen, dat het beter is zijn huishouden na te zien, dan bij de geburen uit wauwelen te gaan, en de winst van een half jaar verkoop aan zijn lijf te hangen.

- Wel! wel! wie heeft dat ooit gehoord? Zie eens hoe kaal ik gekleed ga naast andoren, die veel minder zijn dan wij! En Dina van hierover, die staat 's Zondags van top tot teen in de zijde, en Jef heeft haar nog een paar gouden bellen medegebracht; en gij, gij brengt mij nooit iets mede.

Het wezen van Piet Mop verkreeg eene uitdrukking van boosaardige spotternij.

- Wat zult gij mij nu nog verwijten? riep hij

uit; zie; heb ik u geenen geprotesteerden wissel en een half dozijn onbetaalde rekeningen medegebracht?

- Onbeschaamde slechterik! viel de vrouw in toorn uit, gij zult mij en uwe kinderen nog op straat helpen! wij zullen nog om een stuk brood langs de deuren moeten gaan bedelen. En gij zult zoo lang lustig in de herberg zingen, totdat gij in de gevangenis zult dansen....

De tranen sprongen baar uit de oogen van gramschap en smart, en zij wierp haren man nog eenen hoop scheldwoorden naar het hoofd.

Onverschillig aanhoorde Piet de hoonende benamingen, die zijne vrouw hem gaf; hij hief slechts van tijd tot tijd medelijdend de schouders op, tot Trientje, van vermoeidheid uitgeput, verplicht was te zwijgen, en dan sprak hij zeer bedaard:

- Vuile boter en rotte visch hebben elkander weinig te verwijten, Trientje. Gij hebt u schoon gekleed en ik heb wel gedronken; maar als er dit, verduiveld! niet af kan, tot wat is het dan goed fabrikant te wezen? Doen anderen niet even als wij? en toch komen zij er goed. Zie Jef Cooremans eens, die is pas een jaar stroohoedenmakersbaas, en hij spreekt al van nieuwe pannen op zijn huis te leggen en van wat weet ik nog al. Is hij slimmer dan wij, hij een arme werkgast, en wij in den handel groot gebracht, fabrikant van vader tot zoon,? Neen, het is dat in Munster de handel beter gaat dan te Amsterdam, en als wij het daar eens beproefden; ik wed dat wij die kruisduit gemakkelijk in den grond zouden booren. Ik heb in den zin het ginder ook eens te wagen, en bij mijne ziel, hij zal dan ook de vreugde niet hebben geld met hoopen te

vergaren terwijl wij er onder moeten; neen, dat zal hij niet vrouw!

Dit voorstel werd door Trientje gretig aangenomen. Er werd overwogen, beraadslaagd, en eindelijk kwam men er toe over, Amsterdam te verlaten en met de eerstkomende Lente te Munster een stroohoedenfabriek op te richten.

Terwijl men Jefs ondergang beraamde, schertste deze vroolijk met zijne vrouw over Piets naïever en hoe hij over zijnen handel pochte; alhoewel men zeer goed wist dat hij veel werkvolk vóór het einde van het seizoen had moeten doorzenden, en het toekomende jaar aan de helft zijner hoedenmakers het werk had opgezegd.

VII.
De zon gaat onder.

Lang schijnt een jaar in het verschiet, maar als als men een blik terugwerpt is het voorbijgesneld als ware het een enkele dag.

Zoo ook dacht Dina, die gelijk in het vorig jaar weder op den heuveltop stond en haren terugkeerenden echtgenoot verbeidde. Een kindje lag zachtjes slapende in haren arm en een jongsken klom met moeite haar achterna den bergweg op.

Koud en mistig was het weder.

De wind blies uit het Oosten en ratelde melan-

cholisch tusschen de bellen der havergewassen, die hier en daar nog in de velden stonden.

- Arm kindje! zuchtte de vrouw, en huiverend van koude, bedekte zij met haren hoofddoek het slapende wichtje.

Bibberend verschool zich het jongsken onder haren voorschoot en trachtte zich tegen de indringende vochtigheid te bevrijden. Van tijd tot tijd stak het zijn klein kroeselbolleken vooruit en dan vroeg het met smeekende stemme:

- Moeder, wanneer komt vader nu?

- Seffens, manneken, zijt maar wijs!

En telkenmale beneep als een angstig voorgevoel Dina's harte; waarom, wist zij zelve niet.

- Moeder, zegde weder het jongsken, brengt vader nu eene trommel mede?

De moeder zag stilzwijgend naar de wolken op, die zwart aan den gezichteinder zweefden en op de aarde nederzonken, en zij bemerkte hoe de duisternisse in eene donkerblauwe streep van het Noorden naar het Oosten liep en van daar, in verflauwende tint, het Zuiden begon te benevelen; en treurig zuchtte zij:

- Hij blijft toch lang weg!

Zoo heeft de wedergesteltenis eenen zonderlingen invloed op 's menschen inbeelding en hetgene men voorgevoel noemt, is voorzeker niets dan eene angstige bezorgdheid voor afwezigen, die de ziel bevangt. Hadde de ondergaande zonne, met haren gouden en rooden vuurgloed, de westerkimme verlicht, dan zoude deze vrouw op dien stond, met blij gemoed op haren echtgenoot gewacht en vroolijk hem te gemoet gewandeld hebben. En toch, vroolijk

is het woord wel niet; want Dina had uit Jefs brieven verstaan, dat Piet Mop, recht over zijne woning, eenen stroohoedenwinkel had geopend en hem eene hardnekkige concurrentie aandeed.

Zij overdacht dit alles en hare gedachten leidden haar in het verledene terug. Zij herinnerde zich de eerste dagen harer ontluikende liefde, het vertrek des verloofden en diens onverwachte terugkomst; zij overpeinsde de vijf droeve jaren afwezigheid haars bruidegoms en hoe hij, door hoovaardij er toe aangezet werd, rond de wereld te zwerven; dan verscheen de oude grootmoeder voor haren geest, en om de lippen had zij den droeven glimlach als op den dag harer dood; zij blikte haar klein kind zoo kommervol aan en een traan bevochtigde hare ingevallene wangen. Het scheen Dina toe als zoude zij moeten boeten voor de ijdelheid harer jeugd.

- Zie, moeder, is dat vader nu? riep eensklaps het jongsken uit, met zijn fijn stemmeken.

De vrouw zag op en een blijde kreet ontsnapte aan hare benepene borst; dáar op eenen boogscheut afstands kwam een man aangestapt, in wien zij haren echtgenoot herkende.

- Jefken, zegde Dina, en spoedde zich haastig voort, loop vooruit, ga en kus vader!

Het jongsken liep een eind den weg op, en de naderende man stak de handen vooruit om het in zijne armen op te vangen; maar dan liep het kind weder spoedig terug en verborg zich achter zijne moeder, beangstigd krijtend:

- Moeder! moeder!

Weldra was de vrouw in de armen haars echt-

genoots, en met vaderlijken wellust staarde Jef op het slapende wichtje.

- Ach, het zalig kind, wat is het al veranderd!

- Ja, en ons Jefken dan, ge zegt er zoo niets van?

- Waar is de kleine bengel? zegde de man en wilde het jongsken in zijne armen vatten; maar het draaide behendig rond zijne moeder om, en als de vader het eindelijk in zijne armen klemde, spartelde en worstelde het zich los.

- O Jefken, kent ge vader niet meer? omhels hem eens met beide bandekens, zegde de moeder.

- Is dat vader dan? vroeg het kind schuchter naar den man opziende.

- Wel, hebt ge mij dan vergeten, vriendje? vleide de vader en plaatste onder het voortgaan het kind op zijnen rechterarm, terwijl hij in den linker zijnen reiszak droeg.

Jefken was welhaast zijnen angst vergeten en het koosde nu gemeenzaam den vader en vroeg:

- Vader, hebt ge eene trommel meegebracht?

- Trommel! hernam Jef, ja, ja houd u maar stil tot t' huis.

- Neen, riep het jongsken uit, ik wil ze nu hebben.

- Blijf maar rustig en zij braaf!

- Moeder, moeder, kreet het jongsken, ik wil de trommel hebben.

- Waarom hebt ge den kleine ook niets meegebracht? zeide Dina.

- Het is nu wel tijd om iets te koopen, morde Jef; mijn hoofd staat er wel naar om trommels te koopen.

- Dat zou dan toch ook de zaak niet bedorven hebben, en gij hadt het immers den kleine beloofd?

- Gij bederft de kinderen: het is een moedwillige jongen.

- Ja, gij zoudt hen niet bederven, sprak Dina met bitsige stemme, en ik geloof dat gij al weinig op ons denkt als gij ginder zijt.

- Wat beteekent dit nu altemaal? bruiste Jef op; moet ik bij mijne tehuiskomst verwijten hooren in plaats van woorden van verwelkoming?

- Zie, ging Dina voort, kunnen wij eraan doen, dat de zaken in Munster minder goed gegaan hebben, en gij moet er zoo grimmig niet uitzien; omdat gij eenen concurrent gekregen hebt; ge kondet immers wel voorzien dat gij eenen concurrent zoudt gekregen hebben?

- Kon ik voorzien dat een speelkameraad, een vriend van kindsbeen af, op zulke schandige wijze den schurk zoude spelen?

- Het is ook uwe eigene schuld.

- He! wat zegt ge daar, vrouw: mijne schuld?

- Uwe schuld: gij hebt verleden Winter den ganschen dag door bij Piet Mop staan snoeven, zoodat hem het water in den mond gekomen is. Ja, ik had het wel gedacht!

- Indien gij 't gedacht hebt, waarom hebt ge dat niet bij tijds gezegd?

- Ja, toen was er geen doen aan; gij moest alles opsieren, alsof wij geld bij manden hadden; wat weet ik ook al niet! de vensterluiken grasgroen en de muren hagelwit, en dan spraakt gij nog al van pannen op de huizing te leggen...

- Zwijg, vrouw, in Godsname, zwijg! viel Jef hevig uit; ge maakt mij het bloed warm.

Norsch en zwijgend gingen de twee echtelingen

nevens elkander, en de kleine stoute jongen bleef voortkrijten op vaders arm.

Bij hunne tehuiskomst, schoof de man even sprakeloos eenen stoel bij den haard, en bleef met zijnen reiszak in de hand daar zitten, als ware hij op eene vreemde plaats. En toch stond daar de oude zetel en scheen vriendelijk den vermoeiden reiziger uit te noodigen om er in te rusten; maar werktuigelijk vermeed Jef grootmoeders stoel, waarin zooveel rust en vrede getroond hadden.

De vrouw schoof de wieg vooruit, ontdeed zachtjes het slapende wichtje van zijne bovenkleederen en legde het ter ruste.

De kleine jongen stond in eenen hoek te krijten; de man blikte strak in het vuur en eene pijnlijke stilte heerschte in de huiskamer.

Jef liet zijn hoofd in de handen zakken, overpeinsde de nietswaardige reden van dezen twist en, ook om een einde aan dezen lastigen toestand te stellen, wendde hij zich tot zijne vrouw en vroeg op onverschilligen toon:

- Hoe gaat het in den stal?

- Niet bestig, antwoordde Dina kort weg, het kalf is laatst gestorven!...

- Zoo, zoo! viel Jef met eenige heftigheid uit, het arme beest zal zich overdronken[1] hebben; het schijnt dat alles mij heden moet tegenslaan?

- Is 't mijne schuld? vroeg de vrouw bitsig.

- Ik zeg 't niet; maar toch is het onoplettendheid; indien het kalf gestorven is van zich te overdrinken.

(1) Gestikt door gulzig drinken.

- En wie zegt u, dat het kalf gestorven is van zich te overdrinken?
- Wel, gij zegt het!
- Ik? - ik zeg niets.
- Gij zegt het niet?
- Neen!
- En toch is het kalf dood.
- Er zijn andere ziekten genoeg om van te sterven.
- Dina, Dina, bruiste Jef op; hebt gij dan besloten mij den toorn in het hoofd te jagen?
- Gij maakt u ook kwaad bloed in alles, schimpte de vrouw; uwe zaken gaan in Munster niet goed, en nu wilt gij uwe kwade luim op vrouw en kinderen uitwerken.
- Zoo waar ik leef, riep de man uit, in toorn opvliegende, zwijg, of gij zult mij tot dingen doen komen... zie... ik weet niet wat...
- Tranen van smarte sprongen uit Dina's oogen; de kleine jongen kwam bij moeder en zegde vleiend:
- Schrei niet, moeder, wij zullen vader wegjagen!
- Wat zegt ge daar, kleine deugniet! riep Jef grammoedig.
- Kwade vader! kwade vader! schimpte het kind.
- Wacht, zegde Jef van zijnen stoel opspringende, ik zal u deze baldadige koppigheid wel afleeren!

En zijnen reiszak, dien hij nog steeds in de hand hield, in eenen hoek werpende, vatte hij den kleinen guit vast om hem te kastijden; doch deze begon zoo hard op te krijten, dat het kind in de wieg wakker schoot en denzelfden klaagtoon aanhief.

- God! God! riep de moeder, en nam het kind uit de wieg en poogde het te bedaren.

Jefken vluchtte bang onder haren voorschoot en

zij beschermde het jongsken tegen vaders gramschap

- Zwijg maar, manneken, vleide zij, ik zal voor u eene trommel koopen! En dan begon zij ook te weenen.

Buiten zich zelven van pijnlijken zielsaandoening, kruiste Jef de armen over de borst, liep de kamer als een uitzinnige op en neder, en zegde bitter:

- Dat is nu eerst een dag! Dat is nu eerst een dag..; zoo waar ik leef, ik wenschte, dat ik niet ware naar huis gekomen!

VIII.
Twist en krakeel.

Een overspannen toestand duurt gewoonlijk niet lang.

De andere dag bracht reeds kalmte en vrede in Jef Cooremans' huis. De hemel bleef evenwel nog steeds overtrokken, en bij het minste windje dat oprees, borst een onweder los.

Treuriger en eenzamer dan ooit rekten en trokken de dagen zich uit; de gezondheidsblos verdween van Jefs wangen en hij verouderde wel een jaar op eene maand.

Om den tijd te korten, werkte hij nog wel in tuin en in huis; maar op zijne voorwerf verscheen hij zelden, en netels en distels schoten weelderig op in de bloembedden, die hij vóor zijne woning had aangelegd. Want niet zoohaast trad Jef op zijne

voorwerf of Piet Mop kruiste de armen boven de onderdeur zijner woning, en vroeg telkens met scherpe spotternij:

- Gebuur, wanneer legt ge nu blauwe pannen op uw dak?

En dan voelde Jef zich pijnlijk geschokt tot in het diepste zijner ziele; toch antwoordde hij vriendelijk en beleefd; hij wilde zijnen tegenstrever toonen, dat hij weinig beducht was voor zijne mededinging, en in plaats van te klagen, pochte hij meer dan ooit over zijnen handel.

Maar in zijn hart stormde het geweldig en bij de eerste gelegenheid zijne woning binnensluipende, ging hij peinzend aan den haard zitten, en bleef den gansche dag norsch en sprakeloos.

Indien Jef en Piet hunnen inwendigen wrok, onder schijnbare onverschilligheid bewimpelden, dan was het anders gesteld met hunne beide vrouwen. Trientje tergde Dina onophoudelijk, en deze wrook zich in hevige bewoordingen.

Op eenen winterdag, dat de koesterende middagzon de lieden buiten hunne deur lokte, speelde Dina met hare kinderen op de voorwerf

Trientje kwam tot bij het hekken, dat de voorwerf van de straat afscheidde, en over de lage omheining leunende, zegde zij met een tergend lachje om de lippen:

- Dina, daar uw man zooveel geld wint, weet ik eene voordeelige gelegenheid om de winst te plaatsen; zou hij geenen lust hebben om een huis te koopen?

- Welk huis? vroeg Dina schuins opziende.

- Wel een huis niet verre van hier; het huis

recht hierover, raadt gij het niet? - ons huis in één woord.

- Indien gij lust tot spotten hebt, kom dan op eene andere maal!

- Ei, gij gelooft het niet, en nochtans is het zoo; uit vriendschap zouden wij u de voorkeur geven; zoo niet zal het door den notaris openbaar verkocht worden... Ja, ja, ga maar eens den plakbrief aan de groote kerkdeur zien.

- En, waar zult gij dan gaan wonen?

- Waar? - wel naar Munster in de *Herrengasse;* wij willen onze zaken een weinig gaan vergrooten, en mijn man heeft zooveel werk, dat hij het alleen niet meer kan doen. Ik ga mede naar Duitschland en dan openen wij eenen grooten, grooten winkel en wij nemen nog vier werkgasten bij...

- Zoo, zoo, onderbrak Dina hevig; maar gij moet toch bekennen dat het allerslechts is, ons in Munster te komen onderkruipen.

- Hebt gij misschien de gansche stad gehuurd?

- Zie, vervolgde Dina, van eenen wildvreemden mensch laat zich zoo iets verstaan; maar van eenen speelkameraad van kindsbeen af; ja, dat is valsch, zeer valsch en schelmachtig.

- In handelszaken zijn bloedverwant en vriend al lang gestorven: ieder zorgt voor zijn eigen zelden, en God voor ons allen.

- En dan nog een huis recht over onzen winkel uitkiezen, om uw stroohoeden-fabriek op te richten?

- Hadde uw man de gansche straat gekocht, dan hadden wij er voorzeker geen huis in gehuurd.

- Ah! ah! schold Dina in gramschap ontstekende, gij kwaamt dan hier om met mij den zot te houden,

gij onderkruipster; zie, mijn man vreest geen Piet Mop, hoort ge, en al was hij nog zulk een schurk, wij zullen het daarom zoo spoedig niet opgeven, en als bankroetiers zult gij nog uit Munster moeten gaan loopen!

Hoonend schaterlachend met Dina's woede, draaide Trientje haar den rug toe en ging heen.

- Wat was het weeral met dit gerucht? vroeg Jef, zoohaast Dina de huiskamer binnentrad.

- Ach, kloeg Dina, Trientje komt tot op onze werf toe ons bespotten, en zij zegt, dat zij hun huis gaan verkoopen en hunnen handel in Munster vergrooten. Zie, ik geloof dat zij besloten hebben ons in den grond te helpen!...

- Ons in den grond te helpen?... bruiste Jef op, en dan morde hij met doffe stemme - en toch..; maar, dan zullen zij er ook wel onderdoor moeten!

- Een schoone troost, voorwaar, zuchtte Dina.

Eenige oogenblikken bleef Jef sprakeloos zitten, scheen een ontwerp te beramen, en dan sprak hij met vaste stemme:

- Vrouw, hoor, dat kan of mag zoo niet blijven duren; ik heb er al dikwijls aan gedacht: wij moeten Piet Mop voorloopen, onze hoeve verkoopen, samen met de kinderen naar Munster trekken, onzen handel vergrooten, en dan zullen wij hem gemakkelijk het hoofd bieden.

- De *Witte Hoeve* verkoopen! riep Dina met zooveel afschrik uit, als sloeg men haar eene heiligschennis voor.

- Ja zeker, en wat erg is daar ook al aan? Voor bloedverwanten of vrienden moeten wij hier niet blijven, en de opbrengst der hoeve zou een winstgevend kapitaal kunnnen worden.

- De hoeve mijner ouders verkoopen?
- En waarom niet, dan moeten wij elkander nooit meer verlaten.
- Dit huis waar mijne ouders geboren zijn; waar ik groot gebracht ben!... waar....
- Maar, indien, toch...
- Neen, Jef, neen; nooit zal ik er in toestemmen.
- Ik weet niet...
- Ik zal er nooit in toestemmen; ik kan, ik mag niet.
- Laat mij toch uitspreken...
- Dit huis verkoopen?
- In Godsnaam, laat mij spreken...
- Mijn ouders huis met mijne kinderen verlaten? nooit, nooit!

In gramschap bonsde Jef van zijnen stoel op, en sloeg met gebalde vuiste op tafel.

- Vrouw, vrouw, wilt gij er mij toe dwingen uwe halsstarrigheid te temmen?
- Ach, riep Dina weenend uit, ik zie het wel, Jef, gij bemint mij niet meer..

De vertoornde man voelde eensklaps zijne gramschap vallen, voor de tranen zijner vrouw en op spijtigen toon sprak hij:

- Ik bemin u niet! ik heb u nooit bemind, niet waar? Is het voor u niet, dat ik vijf jaren de wereld heb rondgezworven en is het voor mijne eigene voldoening, dat ik fabrikant ben geworden en nog ben?...
- Is het mijne schuld, kreet Dina; heb ik er ooit van gesproken?...
- Zwijg dan en laat mij spreken. De hoeve is de uwe; zonder u kan ik ze niet verkoopen, dit weet ik... Zwijg, zeg ik u, en ik weet ook dat om mij te tergen

gij ze niet verkoopen zult;.. doch gij trapt dan uw en mijn geluk en dat onzer kinderen moedwillig onder de voeten, uit enkelen moedwil... zwijg, zeg ik u - ik wil u niet dwingen, Dina, ik zal er u zelfs nooit meer van spreken; maar, aan u zij de schuld voor al de gevolgen uwer hardnekkigheid, aan u de schuld onzes ondergangs!

- Ach! riep Dina wennende uit en wierp zich neder voor de voeten haars echtgenoots; ach! eisch van mij al hetgene gij wilt, en ik zal al doen wat u behaagt: maar dwing er mij niet toe ontrouw aan mijne beloften te worden. Gij weet het zoowel als ik; zie, eenige dagen voor haren dood heb ik aan grootmoeder gezworen deze hoeve nooit te verkoopen, en zie, indien ik het dede dan hadde ik geen enkel uur rust meer in mijn leven: grootmoeder zoude terugkomen om het mij te verwijten; en daarom, Jef, hebben wij onze goederen niet in het gemeen gebracht; omdat ik niet zou kunnen ontrouw worden aan mijne beloften en nu zijt gij alles vergeten....

- Nu, sprak Jef droog weg, genoeg; gij moet daarom niet weenen, ik dwing u niet, het was slechts een wensch.

En in hevige gemoedsstemming verliet hij de huiskamer.

Lang weende Dina, en zij overdacht met welke blijde hoop zij te voren het geluk eens huwelijks in 't verschiet gezien had, hoe dit geluk in eenen enkelen oogenblik verdwenen was, en hoe akelig de toekomst zich voordeed, en bij zich zelven zuchtte zij: - Ja, het was een zondig gedacht, zoo hoovaardig te zijn en onzen stand willen te boven gaan, en nu worden wij gestraft!..

Zulke tooneelen van huiselijken twist vernieuwden zich meermalen en met vreugde zag Jef de aanbrekende Lente te gemoet.

Als de tijd eindelijk daar was om te vertrekken, beving hem een buitengewone angst. Van dag tot dag stelde hij zijne reis uit, en het scheen hem toe als zag bij zijne vrouw en kinderen voor de laatste maal. Bij zijn afscheid kon hij zich ternauwernood aan de omhelzingen zijner kinderen losscheuren, en als hij zijne vrouw daar zoo weemoedig zag staan, schoot zijn gemoed zoo vol, dat hij Dina hartstochtelijk aan zijne borst drukte, zeggende:

- Zie, laat ons het voorgevallene vergeten; want nu gevoel ik eerst hoe zeer ik u bemin!

Tranen van zaligheid stroomden uit de oogen der jeugdige moeder en waren het eenigste waardige antwoord.

IX.
Twee stroohoedenfabrikanten.

De Herrengasse, in Munster, is waarlijk eene heerlijke straat, vol schoone en groote winkels, opgepropt met allerhande prachtige kleedingstukken.

Onder de sierlijkste vensterramen onderscheidde er zich eene door hare buitengewone lengte en de menigte stroohoeden, die er achter ten toon gehangen waren. De voorbijkomende vrouwen verwonderden zich, en over de schoone stroohoeden, en over het goedkoope der waar.

Recht over dezen winkel was er een andere, min aanzienlijk, en achter de kleine vensterruiten prijkten insgelijks stroohoeden. Alhoewel in voetlange gouden letters op het uithangbord geschilderd stond:

> *Joseph Cooremans, Strohut-fabrikant, wäscht und changirt die Hüte am billigsten Preise!*

trok deze winkel maar weinig de aandacht der voorbijgangers tot zich; zijn glans werd verduisterd door de grootere huizing.

Jef Cooremans stond achter zijnen toog en zag met nijdige oogen naar de talrijke klanten, die den grooten stroohoedenwinkel zijns mededingers in- en uitgingen.

Zijn gelaat nam echter eensklaps eene vriendelijkere uitdrukking aan; hij groette allerbeleefdst eene dikke burgervrouw, die met een kind aan de hand zijnen winkel binnentrad, en om een kinderhoedje vroeg.

Jef haalde er eenige te voorschijn; de vrouw koos, paste, koos nogmaals en vond er eindelijk een dat haar scheen te bevallen:

- Hoeveel kost dat ding?

- Slechts één thaler, mijne goede vrouw!

- Gij spot, *Potstausend*, een halve thaler?

- Neem dit dan, vrouw, het kost maar zooveel.

- Meent gij dan dat ik zoo iets zou willen? hierover verkoopt men zulk eenen hoed voor tien Silbergroschen - en dat is zoo een groote winkel.

- Groote winkel, kleine waar! spotte Jef; maar reeds was de vrouw uit zijnen winkel verdwenen, tusschen de tanden morrende:

- *Potstausend*, een thaler!

- Loop naar den duivel! riep Jef; terwijl hij de vrouw bij zijnen buurman zag binnentreden; dat gemeen volkje zou alles half voor niet willen hebben!..

Ha, maar... voegde bij er weldra glimlachende bij... daar komt een grootere vogel, die heeft meer pluimen om zich te laten plukken.

Eene rijkgekleede vrouwe trad den winkel binnen. Eene zwierige jonkvrouw volgde haar op de hielen en sprong, met gekke verwaandheid op hare teenen voort, juist als werd zij bij de aanraking des gronds omhoog gewipt, als een gutta-percha bal.

- Meester, zegde de edelvrouwe, ik zou wel een hoedje willen voor deze jonkvrouwe, een hoedje naar den laatsten smaak!

Jef Cooremans boog zich nederig over den toog, als een onderdanige dienaar, en haalde weldra een ganschen hoop stroohoeden te voorschijn.

- Ik geloof, mevrouw, dat UEdele daar wel hare keus zal in vinden, indien ik mij niet vergis?

Met de toppen harer vingeren, als vreesde zij er deze aan te besmeuren, wierp de jonkvrouwe de hoeden dooreen en een misprijzende glimlach speelde om haar mondje.

- Hebt gij geene andere, koopman? vroeg zij.

- Voor het oogenblik niet, jonkvrouwe, er wordt niets anders in den laatsten smaak gedragen.

- Och. mama, de hoeden van dezen koopman komen niet van Parijs; hij is met de *modes* een jaar ten achteren; maar hierover...

- Die komen ook niet van Parijs; zoomin als de mijne...

Hoor, dit is hetzelfde; hij heeft toch een beteren

smaak, en zie, mama, ik wil geen anderen hoed als een zooals ik gisteren hij hem aan het venster heb gezien.

- Het ware toch beter, mijn kind, kondet gij hier uwe keus vinden!

- Och, mama, het is hierover net zoo goedkoop als hier, ja, nog veel goedkooper, fluisterde de jonkvrouw.

- Is het zoo, doe dan naar uwen zin. Koopman, het spijt mij; maar ik hoop dat uwe waar ons een andermaal beter bevallen zal.

- Ach, zegde Jef bij zich zelven, zich de haren van wanhoop uit het hoofd trekkende, met hunnen grooten winkel altijd!... Ten laatste verkoop ik niemendal meer!

Een werkgast, die den winkel binnentrad, met een wit voorschoot om de lenden gebonden, stoorde Jef in zijne droeve overwegingen.

- Baas, werk? zeide hij kortaf.

- Werk? riep Jef bijna toornig uit, ik heb geen werk; ga hierover, hij heeft werk; want hij verkoopt half voor niet.

- Hij zal dan wel bankroet spelen, baas.

- Ja, maar in afwachting zal ik wel uit de stad moeten gaan loopen?

- Wij zitten boven met de armen overeen, baas; wat moeten wij nu beginnen? hernam de werkman op onverschilligen toon.

- Wat gij moet beginnen? - maak pak en zak gereed, en Jan en Koben en Sus ook, en vertrekt zoo spoedig mogelijk!

- Gij hebt ons voor twintig weken gehuurd, Laas.

- Gehuurd of niet gehuurd, ik heb geen werk

voor u, zeg ik, en kan geen werk uit mijnen rug snijden. Wilt ge niet gaan? Welnu, blijft zoolang het u lust. Slapen onder mijn dak hebt gij voor niet; maar loon en kost, zoekt dat elders!

- Ik zal mij toekomende jaar hier niet meer verhuren, morde de werkman heengaande, om aan de andere werklieden het kwade nieuws mede te deelen.

- Werk? sprak Jef bij zich zelven, zoohaast hij weder alleen was, werk? - en als het zoo voortgaat, krijg ik op twee jaren mijnen voorraad niet uitverkocht... Ja, het is gelukkig werkman te zijn; werk vraagt men, en dan komt men om zijn loon, verder trekt men zich niets meer aan... Ja, maar gij moest ook baas worden... nu zijt gij fabrikant! Ik ben er ook zoo mager van geworden als een geraamte, en in vier weken heb ik geen oog meer toe gehad... Omdat in het begin alles naar wensch ging, moest die schurk daar hier recht over mij komen wonen; doch moet ik er onder door, dan zal hij toch ook den zege niet zingen! Maar wat zal ik er hij winnen, dat wij getwee de stadspoorten moeten uitloopen, als eerste dieven.

Een winkelboek openslaande, vervorderde de stroohoedenmaker met sombere stemme: Ik heb er ten minste al over de duizend franken dit jaar bij ingeschoten, en dan nog kan ik mijne wissels niet betalen en eer aan mijne handteekening doen. Seffens kan die vervloekte deurwaarder er alweder staan, en van al degenen, die het beloofd hebben, komt er niemand zijne schuld betalen!... Hier trok hij zijne tooglade open en na een hoop geld overteld te hebben, morde hij somber: - Er ontbreken mij slechts weinige thalers, en op dit boek staat er driemaal meer dan er noodig is om mijne gansche schuld te

betalen.. maar die denken er niet aan... en mij spreekt men van protest, bankroet, gevangenis en God weet wat al niet. Ja, daarom zijt gij ook fabrikant, ging Jef voort met die zelftartende spotternij, die de wanhopende mensch niet zelden tegen zich zelven keert... Gij zijt fabrikant, daarom moet gij gedurende vijf volle jaren de wereld rondloopen en honderdmaal uw leven wagen om stroohoedenfabrikant te worden! - Ik heb er niet over te klagen; ik heb het zoo gewild! Ware ik eenvoudig werkgast gebleven, ik hadde te veel pleizier gehad en dit ware niet goed geweest voor mijne zaligheid!... Ja, en een fabrikant moet er ook vergenoegd uitzien en lachen en praten en dan benijden de werklie uw geluk! want ge zijt immers baas, en op het dorp kunt gij met het hoofd hooger dan de anderen gaan; - totdat den eenen of anderen dag uw gansch geluk in duigen valt en een geprotesteerde wissel u op straat werpt, en de kleine kinderen u achterna roepen:' Bankroetier!'

- Doemnis! dat ik mij zulke hoovaardige gedachten in het hoofd heb laten steken. Ik kon zonder zorg en kommer mijn leven bij vrouw en kinderen overbrengen, werkend voor mijn dagelijksch brood en... ta, ta, ta, wat er ook van komen moge en... Hemel! daar is die verwenschte deurwaarder al!

Een klein mager manneken, van top tot teen in het zwart gekleed, met grijsachtige haren en scherpen neus, trad al buigende binnen en sprak met schrille stem:

- Mijnheer Cooremans, het is mij hoogst onaangenaam u te komen storen; maar gij zult lichtelijk de reden begrijpen van mijne tegenwoordigheid.

- Ik hoop, mijnheer Grishauser, sprak Jef op lossen toon, dat uw werk haast zal afgedaan zijn; ik denk eene somme te bezitten toereikend genoeg om den wissel te betalen.

Mijnheer Grishauser trok meesmuilend de onderste lip naar binnen, als voelde hij zich te leur gesteld van geen protest te kunnen opmaken.

- Zooveel te beter, zooveel te beter, mijnheer Cooremans.

Jef deed de tooglade open en telde met zooveel stoutheid den deurwaarder het geld toe, als ware hij overtuigd de volle somme te hebben. Een, tweedrie ..honderd... tweehonderd.., driehonderd, vierhonderd en tachtig thalers...

- En vier en negentig thalers, zes silbergroschen en vier penningen! onderbrak de deurwaarder, langzaam op elk woord drukkende.

- Vierennegentig!.. riep Jef met verwondering uit, als hoorde hij voor de eerste maal dit getal; vier en negentig thalers; het is voorzeker *tachtig*; ja, het moet tachtig wezen en kan geen vier en negentig zijn.

- Zie hier, mijnheer Cooremans, zeide de deurwaarder koeltjes, den wissel met behoedzaamheid aan den stroohoedenmaker voorleggende; zie hier; vier en negentig thalers, zes silbergroschen en vier penningen.

- Ik heb mij in de hoeveelheid van het bedrag des wissels vergist en kan u onmogelijk nu meer dan tachtig geven; maar heb de goedheid, mijnheer, tot morgen vroeg te wachten en dan zal de volle som gereed liggen.

- Onmogelijk, onmogelijk! mijn plicht verbiedt het mij!

Een zilveren inktkoker uit zijnen zak halende, nam hij eene pen en begon een gezegeld papier te beschrijven. - Alzoo moeten wij dan tot een protest overgaan. - De reden, heer Cooremans, de reden? - Dat er te kort bestaat?

- Alzoo, ging de deurwaarder voort, en schreef; *'s Avonds om vier uren gesproken hebbende aan M. Jozef Cooremans* - niet zoo? - *en*...

Jef staarde met stomme verslagenheid den deurwaarder aan; dan plotseling hem bij den arm vastgrijpende, riep hij met wanhoop uit:

- Ach, mijnheer, in Godsnaam, ontvang in betaling de somme, zoooals zij is, morgen zal ik u het tekort brengen; heb medelijden met mij!

- Gij begrijpt, mijnheer Cooremans, dat ik er geen 14 thalers uit mijnen zak kan bijleggen; gij zijt al te veel met den handel bekend om niet te weten, dat ik een protest moet opmaken of voor de gansche somme instaan; nu dit kunt gij toch niet eischen? Overigens, voegde hij er met een sluwen glimlach bij, een klein protestje is zoo erg niet, dat valt al meer voor!

- Niet erg? riep Jef met hartscheurende stemme uit, niet erg? Ach! gij weet dan niet, dat ik nog nooit eenen wissel heb laten protesteeren!

- Ik weet zeer goed, mijnheer Cooremans, dat uw huis tot hiertoe altijd eer aan zijne handteekening heeft gedaan!

- En weet ge dan niet, dat ik door zulk een protest mijn krediet moet verliezen; dat ik door zulk een protest onteerd ben; indien het eenen mijner mededingers ter oore komt... Piet, Piet, indien gij

het weet! morde Jef ter zijde, en sloeg zich de handen van vertwijfeling voor het aangezicht.

De deurwaarder nam geen aandacht op de wanhoop des mans; maar ging voort met schrijven '*aan M. Jozef Cooremans en vragende aan fijnen persoon*.'

Door droefheid als waanzinnig, sprong Jef achter den deurwaarder, vatte zijne hand vast en wilde hem de pen ontrukken.

- Ach, schrijf niet... schrijf niet! zie, neem het geld aan en leg het te kort er bij tot morgen. O, ik vraag het u niet voor niets! Hier is mijn gouden uurwerk, het is vijftig thalers waard; neem het tot pand en indien ik u geen twintig thalers morgen voor den noen te huis breng, houd het voor u. Ik geef u zes thalers winst slechts voor één dag!...

Verschrikt door de vlammende oogen des mans, was de deurwaarder ter zijde gesprongen, stak den wissel in zijn zakboek en zag al naar de deur toe om het hazenpad te kiezen.

- O, ging Jef voort, den deurwaarder het gouden uurwerk met geweld in de hand duwende, o, wees niet onmeedoogend, mijnheer; gij hebt toch een goed hart; stort een man niet in schande, die ook eene vrouw en kinderen heeft. Ik bezweer u in naam van al wat u dierbaar mag zijn... stem toe, stem toe en ik zal u zegenen als mijn weldoener, mijn verlosser, al de dagen mijns levens!

Met samengevoegde handen was Jef vóor de knieën des deurwaarders gevallen. Eene uitdrukking van medelijden verscheen op het wezen des hartvochtigen mans, wiens plicht het is onder tranen en lijden zijn werk voort te zetten.

- Komaan dan, indien gij mij binnen de acht

dagen zestien thalers acht silbergroschen en vier penningen brengt; want zie, ik verlies twee thalers door het protest niet op te maken, dan kunt gij uw uurwerk terugkrijgen.

En het geld van den toog opnemende en het uurwerk bij zich stekende, morde hij tusschen de tanden:

- Zie, ik begrijp u niet; een klein protest is nochtans zoo erg niet, zoo erg niet!

- Dank, dank, zuchtte Jef.

- Die man is zinneloos! zeide de deurwaarder in het heengaan bij zich zelven.

Uitgeput viel Jef op eenen stoel neder, liet het hoofd op de borst hangen en, in diepe moedeloosheid, sprak hij met doffe stemme:

- Ik ben dan fabrikant, ik ben dan fabrikant!...

Weldra nochtans bemeesterde hij de hevigheid zijner aandoeningen, klonk met eene bel en zeide tegen den jongen werkman, die in den winkel verscheen:

- Jan, ik moet voor zaken uitgaan: let gedurende mijne afwezigheid op den winkel, en neem bijzonder wel acht geenen kooper te laten doorgaan, hoe kleinen prijs hij u ook aanbiede.

En zijnen hoed nemende ging Jef Cooremans de deure uit, tusschen zijne tanden morrende:

- Welaan, nog eens gepoogd of er ergens iets los te krijgen is!

X.
Een brief uit den vreemde.

Vier maanden waren verloopen sinds Jef Cooremans de *Witte Hoeve* verlaten had.

Als met een angstig voorgevoel bezield, ging Dina den ganschen dag treurig en ingekeerd, en veel zat zij mijmerend in grootmoeders zetel.

De omstandigheden waren niet geschikt om hare bekommering te stillen. Eene maand na zijn vertrek, had Jef zijne vrouw geschreven, dat hij genoodzaakt was Piet Mop eene mededinging op leven en dood aan te doen, en in ééns onder of boven te spelen.

Dat was de laatste brief, dien zij van Jef had ontvangen; reeds meermalen had zij hem om een antwoord gesmeekt, doch tevergeefs!

Door pijnlijke voorgevoelens bevangen, stond Dina iederen morgen, omtrent het uur dat de brievendrager voorbij moest komen, aan hare deur; maar telkens liep de man even gezwind over den weg en dan trad de vrouw weder hare woning binnen al zuchtende: ‘Morgen, misschien!’

En zoo had zij daar al zes weken, dag op dag, met bange verwachting gestaan en de brievendrager voelde zich, iedermaal dat hij voorbijging, diep geroerd door de droeve teleurstelling der vrouw. Het deed hem pijn, dat hij in dien vollen buidel brieven geenen had voor de arme vrouw en hij stapte, schier beschaamd, aan den overkant der straat voort, als hadde hij er schuld aan.

Zekeren dag stond Dina, volgens gewoonte, daar weder op den brievenbode te wachten, en haar fonkelend oog scheen in de verte de geheimen des opgezwollen buidels, die aan zijne zijne zijde hing, te willen doorboren: - Zou hij er nu eenen hebben? zuchtte zij. - Neen, want hij ziet nog niet naar hier; - hij gaat recht door! - maar lacht hij daar niet? - neen, het is tegen de meid des

pastoors; - zie, hij geeft het nieuwsblad af; - zoo, nu zal ik het seffens weten!

De brievendrager kwam met snellen tred de dorpskuip doorgegaan; als hij de wachtende vrouw in het oog kreeg, glimlachte bij groetend en den straatweg overkruisende, ging hij recht op de *Witte Hoeve* af, wijl hij de lederen riemkens der brieventesch opengespte.

Onbeweeglijk van hoop en vreeze, ging de vrouw met bang oog al deze bewegingen na; doch weldra stak de brievendrager haar eenen brief in de hand en zeide met blijde stem:

'Van Munster! - vrachtvrij.'

'God! God!' riep Dina uit, en haar hart klopte bijna hoorbaar van aandoening. Spoedig snelde zij hare woning binnen, brak met koortsigen haast het zegel los en wierp een gretigen oogslag over den brief - en dan ontsnapte haar een kreet zoo pijnvol, zoo smartelijk, dat hij door de gansche hoeve als een akelig geluid weergalmde.

Op hare beenen waggelende, liet de vrouw zich op eenen stoel nederzinken en bleef eenen tijd lang, als verpletterd, bewusteloos zitten; zij bekwam echter spoedig een weinig kalmte en met halfluide stem las zij het volgende:

'Beminde vrouw,

'Vaarwel! - vaarwel! - ja, als ik u bij mijn vertrek vóór drie maanden omhelsde, was het misschien voor de laatste maal - ik ben geruïneerd!.. De concurrentie tegen Piet Mop heeft mij gedood! en daarbij nog twee of drie bankbreuken van personen, die mij honderden franks schuldig zijn.....

Vandaag is er een wissel van drie honderd thalers geprotesteerd en buitendien ben ik er nog vier honderd schuldig, en ik kan niet betalen! Binnen acht dagen misschien zal ik een bankroetier heeten..... in de gevangenis geworpen worden voor schuld - hoelang? - ik weet het niet, want ik zal nooit kunnen betalen!... helaas, ik ben bijna zinneloos van wanhoop!

'Vergeef het mij, indien ik u hierover nog niets geschreven heb; tot wat kon het dienen u nutteloos te bedroeven. Ik ben nu blijde dat gij geweigerd hebt de *Witte Hoeve* te verkoopen; want gij zult u daardoor uit de armoede kunnen redden en de kleine kinderen ook; o, kon ik ze nogmaals omhelzen!....

'Neen, raar het dorp zal ik niet meer komen; de geburen zouden zeggen: Ziedaar dien bankroetier! en gij en mijne kinderen zoudet over mij moeten blozen; neen, dat zal niet, neen, zoo waar ik leef, dat zal niet! Zult gij mij wel ooit de schande kunnen vergeven, die ik over uw hoofd geroepen heb!... ook het is mijne schuld niet!... Die schurk!.. die schurk!... God moge hem straffen!

'Vaarwel, vaarwel... ach, nu eerst gevoel ik, hoe lief ik u heb en hoe gelukkig wij samen zouden geweest zijn, hadde ik mij boven mijnen stand niet willen verheffen!... maar nu is het te laat beklaagd.

'Zoohaast ik weder vrij ben te doen wat ik wil, zal ik trachten de middelen bij de hand te krijgen, om terug naar Brazilië te trekken, en kon ik in het zweet mijns aanschijns er genoeg winnen om al mijne schuld af te leggen, dan zoude ik misschien nog naar ons dorp durven terugkeeren, om

u en mijne kinderen te omhelzen.... Ach, zult gij mij nog wel ooit de schande, die ik u aandoe, kunnen vergeven!... Laat mij den zoeten troost, dat gij uwen ongelukkigen man niet zult haten!... maar ik kan niet meer schrijven;... ik kan niet; ik weet niet meer wat ik schrijf... God, ik geloof dat de smart mij zal dooden!... vaarwel, vaarwel, en laat de kleine kinderen een 'Vaderons' bidden voor hunnen rampzaligen vader!'

Na het lezen van dezen brief bleef Dina als versteend zitten en gedachteloos volgde haar oog de vlamme, die in de wijde schouw opkronkelde, en dan verzwond...

Een flauwe zucht, die uit eene wieg opsteeg, riep hare aandacht op haar dochterken, dat al spelende in een diepen slaap gevallen was. Bij het zien van die zalige en kinderlijke rust, terwijl het in haar hart zoo stormde, voelde de moeder het bewustzijn in haar wederkeeren, en rechtspringende, liep zij naar de wieg toe en plaatste eenen hartstochtelijken zoen op de roode wangen van het kind Dit verteederde haar hart en een stroom van tranen gaf lucht aan hare benepen borst.

Dan werd het kalmer en lichter in haar hoofd; zij zette zich weder neder en overlas op nieuw met gespannen aandacht den brief. Het gevaar was dringend, dit begreep zij uit de verwarring, die in het opstel heerschte;.. spoedige hulp moest haren echtgenoot gebracht worden - maar hoe hem redden? Drie honderd thalers!..

Weldra scheen de vrouw een besluit genomen te hebben. Zij stak den brief bij zich, hing haren

besten doek over het hoofd, wischte de tranen uit de oogen en ging voor den spiegel staan.

- Wat zijn mijne oogen rood! morde zij; de menschen moeten niet zien dat ik geweend heb.

Zij besprenkelde hare oogen met koud water en poogde te glimlachen. Toen ging zijn in den tuin en riep: Jefken; Jefken! en welhaast kwam de kleine jongen aangeloopen

- Zie, houd u stil en zij wijs, en let op dat gij uw zusterken niet wakker maakt; als het schreidt ga dan stillekens in den stal en roep de meid; anders niet, hoort ge. Zij maar braaf, zegde zij, het kind zoenende met meer teederheid dan ooit.

- Zal vader dan eene trommel meebrengen, moeder?

- Ja, zij maar braaf!

- Wanneer komt vader terug, moeder? vroeg weder het jongsken.

De vrouw antwoordde niet, want zij voelde dat zij hare aandoening niet langer kon bemeesteren, zij omhelsde nog eens het slapende kindje en liep zacht op hare teenen de deur uit.

Eenige oogenblikken nadien werd zij in de kamer des dorpspastoors gelaten.

De eerwaarde man wandelde in overweging de kamer op en neder, als de vrouw binnentrad. Langzaam en ernstig vestigde hij zijn doordringend oog op Dina en hij las op het gelaat der vrouwe, dat er eene grenzelooze smart, welke zij tevergeefs zocht te verbergen, te heelen was.

Met goedaardige welwillendheid een stoel bij de tafel schuivende, zeide hij zacht:

- Het gaat met u niet goed, Dina, niet waar? - zet u hier bij de tafel neder, en zeg mij waarin ik u behulpzaam kan zijn.

- Mijnheer pastoor!... - zuchtte de vrouw, zich moedeloos op den stoel latende nederzakken, en stak den pastoor den brief toe.

De dorpsherder overlas langzaam den brief, en onder het lezen trokken zich de diepe rimpels, die zijn voorhoofd groefden, te zamen. Hij begreep ten volle hoe pijnlijk deze slag twee menschen moest treffen, die slechts uit hoovaardij zoo diep gezonken waren!... Hij wendde zijne oogen naar het groote kruisbeeld, dat aan de schouw hing, en sprak op op bemoedigenden toon:

- Onze Heer God heeft zooveel geleden!

- Ach, mijnheer Pastoor, indien wij een middel konden vinden om drie honderd thalers bijeen te krijgen, dan waren wij voor het oogenblik gered, en voor het overige kon men later zorgen... Mijnheer pastoor, indien ik de huizing durfde verkoopen? gij weet ik heb aan grootmoeder beloofd het nooit te doen; maar mag ik onverschillig mijnen man zien in de gevangenis werpen, hem als een dief verre weg laten vluchten? Neen, neen, al ging hij tot het einde der wereld, ik zal hem volgen.

- Mijn kind, sprak de pastoor, voorzeker indien uwe grootmoeder nog leefde, zou zij liever alles verkoopen dan de schande op het hoofd haars schoonzoons te laten nederkomen; want de schande des mans daalt op het hoofd zijner vrouw en de onteering des vaders over zijne kinderen neder. Schrikkelijk vooroordeel, en misschien rechtvaardig, een wijs besluit der Godheid!.. Doch het zou u weinig

baten in dit oogenblik de hoeve te kunnen verkoopen; vermits er al te spoedig hulp noodig is, en gij gewis zoo dadelijk geen geld op uwe huizing zoudt krijgen. Voorzag uwe grootmoeder, als zij u zoo plechtig de belofte van de hoeve nooit te verkoopen afdwong, het ongeluk niet, waarin de hoovaardij uws echtgenoots u kon storten?...

- Ach, mijnheer pastoor, het is mijne schuld, dat mijn man fabrikant is geworden; anders hadde hij er misschien nooit aan gedacht!

- Nu, mijn kind, vernederen wij ons dan onder de hand van Hem, die wil dat wij nederig en ootmoedig van harte zijn. Uwe grootmoeder, voorziende, zeg ik, waartoe deze hoovaardij u brengen kon, heeft u de hoeve als eene veilige schuilplaats tegen den rampspoed willen voorbehouden. Doch, indien zij verboden heeft de ouderlijke huizing te verkoopen, het staat u toch vrij er eene geldsomme op te leenen; was dit van harentwege geene wijze voorzorg voor de ramp, die u treffen kon? Ga dus bij den notaris en verzoek hem duizend franken in leen; hoeft hij ze niet bij de hand, kom dan terug en wij zullen verder raad en daad zoeken. Uw man moet gered worden en spoedig!

- Ach, heb dank, heb dank! riep de vrouw uit.

- Troost u, mijn kind, en denk dat de slagen van Zijne hand ons niet ten onzen nadeele, maar ter onze zaligheid treffen; en hij wees op het Kruisbeeld.

- Hier is een briefje, voegde de dorpsherder er bij, nadat hij eenige woorden op een blad papier geschreven had, dat gij, indien het noodig ware, den heer notaris kunt overhandigen.

- Half getroost, nam Dina afscheid van den dorps-

herder en spoedde zich voort in de tegenovergerichting des dorps.

XI.
Wat eene vrouw vermag.

Aan eenen uithoek des dorps bleef Dina staan tegenover eene sierlijke woning; zij wierp daar eenen angstigen blik achterwaarts, en niemand op den weg ontwarende, liep zij snel den straatweg over en was in een ommezien de openstaande deure der huizing binnen.

In den gang stond op eene zijdeur geschreven: KANTOOR.

De vrouw gaf er een lichten klop op en weldra klonk het: binnen!

In de kamer zat een man met half kalen schedel en zwaren rosachtigen baard, aan eenen grooten schrijflessenaar, vol boeken en papieren.

- Goeden dag, vrouw Cooremans! zeide de man aan de binnentredende, en maakte op zijnen stoel een halven kring, om zich tot de vrouw te wenden.

- Neem eenen stoel en schuif bij, en zeg nu eens, waaraan ik het genoegen uws bezoeks verschuldigd ben?

- Mijnheer de notaris, zeide Dina schroomvallig, gij zoudt mij eens haastig moeten helpen; ik heb eenig geld noodig.

- Zoo, hernam de notaris, en hoeveel?

- Duizend franken.

- Duizend franken! riep de notaris verwonderd uit, en waarom?

- Ach, mijnheer de notaris, vraag mij, bid ik u, niet waarom; geloof mij, ik heb dadelijk het geld van noode en moet het zijn, dan kunt gij het in rente op de *Witte Hoeve* plaatsen.

- Welnu, mits er voldoende hypotheek is, kunnen wij zien. Hebt gij de bemachtiging van uwen man?

- Van mijnen man? maar gij weet immers dat de *Witte Hoeve* mijn goed is.

- Ja, dat is zoo al iets, vrouw; gij zijt wel niet onder gemeenschap van goederen getrouwd; maar toch moet gij de bemachtiging uws mans hebben om uw goed te hypothekeeren; weigert hij; dan kunt gij eene beslissing der rechtbank inroepen, en...

- Maar, groote God! onderbrak Dina met ongeduld; ik kan zoolang niet wachten, Heer notaris, ik moet dit geld dadelijk hebben!

- Het spijt mij, maar gij begrijpt.... dat... ik dat geld dadelijk niet bij de hand heb.

De vrouw zag wel dat de notaris haar het geld niet toevertrouwen wilde; daarom nam zij, alhoewel met tegenzin, want het kwetste haren hoogmoed, den toevlucht tot het laatste hulpmiddel.

- Mijnheer de notaris, zeide zij, na eenige aarzeling, heb dan de goedheid eens dit briefje te lezen.

Halfluid voor zich, las de notaris: ‘Gij kunt mij nog eenen dienst bewijzen met op staanden voet, duizend franken aan de draagster van dezen brief ter band te stellen. Ik hoop dat mijn borg-

tocht er voldoende voor zal zijn en te dien einde zult gij hierbij eene verklaring van schuldbekentenis vinden.'

Bij het lezen dezer verklaring helderde het gelaat des notaris op en hij zeide welwillend;

- Vermits mijnheer pastoor mij er om bidt, kan ik uwe aanvraag niet weigeren; ik zal dus eens zien of ik het noodige geld hier bij de hand heb.

Hij opende zijnen lessenaar, haalde eenige bankbriefjes te voorschijn en telde: 'één, twee, drie, vier..... tien!' dan nam hij eene pen en, al schrijvende, zeide hij:' Ik ga u eene schuldbekentenis voorschrijven van duizend franken en geldig voor één jaar tegen vier en half ten honderd; indien gij op goede hypotheek wilt leenen, kan ik u geld schieten tegen vier ten honderd; maar op wissel niet dan tegen vier en half en de meeste mijner ambtgenooten vragen vijf ten honderd.... Wilt ge nu deze bekentenis onderteekenen?....

Dina teekende de schuldvordering, stak de bankbriefjes zorgvuldig weg, sprak eenige woorden van dank en groetenis uit, en verliet met blij gemoed het kantoor van den notaris. De gezichteinder had zich opgehelderd, de blijde zon der hoop lichtte haar weer zoo helder tegen; in hare vreugde omhelsde zij wel honderdmaal hare kinderen en danste er de kamer mede rond.

Welhaast nochtans legde zij de kinderen te slapen, goot een weinig water in den bijna uitgedroogden inktpot en schreef in eenen adem den volgenden brief:

'Lieve man,
'Uw brief heeft mij niet weinig verschrikt; gij

spraakt van vertrekken, van gevangenis, van bankroet, ik weet niet van wat al; maar gij waart dan vergeten dat gij hier in het dorp eene vrouw en twee kleine lieve kinderen hebt, die, den ganschen dag door, vragen: 'Waar is vader?'

'Toe, lach weder vrij en wees opgeruimd van geest, stel alle onrust maar ter zijde.

'Hierbij zult gij duizend franken vinden om u in uwen dringendsten nood te helpen. Waar hebt gij dat gehaald? zult gij vragen. Zie, dat is nu hetzelfde, en weet, man lief, dat ik voor het overige ook zal zorgen. Ik had er de meeste schuld aan, dat gij fabrikant en ongelukkig zijt geworden, en daarom moet ik u redden. Ik ben maar kwaad, dat gij mij niet eerder geschreven hebt en de droefheid zoo maar voor u alleen gehouden hebt, juist alsof wij niet samen voor Wet en Kerk getrouwd waren om zoet en zuur te deelen.

'Verkoop spoedig al hetgene gij te Munster nog hebt en schrijf mij hoeveel gij te kort komt, om uwe schulden te betalen. Keer dan haastig weder en laat de stad maar heel en al aan Piet Mop over; wij zullen hier veel gelukkiger wezen en zie, wij zijn niet geschapen voor eenen hoogeren stand dan dengene, waarin onze ouders altijd geleefd hebben.

'God heeft misschien nog alles voor het beste beschikt, en wij hebben nog stevige armen genoeg aan't lijf, om hier op de *Witte Hoeve* gezamenlijk en eerlijk door de wereld te rollen en onze kinderen op te brengen. Schrijf spoedig dat gij er ook zoo over denkt; want uw laatste brief heeft mij de dood aangedaan. Nog beter, indien het mogelijk zij, keer dan met de eerste gelegenheid terug, en vergeet niet

voor ons Jefken de trommel mede te brengen, die gij hem over jaar en dag beloofd hebt.
'Jefken kust u hier op dit blad papier, waar een rondeken staat, en ik omhels u voor ons Anneken, dat groot en sterk wordt, en reeds "vader" begint te zeggen.
Tot welhaast dan, mijn lieve man!
Uwe getrouwe Vrouw,
DINA COOREMANS.'

P.S. Gij zijt misschien al te nieuwsgierig om te weten hoe ik aan dit geld gekomen ben: het ware te lang om het u uit te leggen; de notaris heeft het ons geleend; maar in geval gij voor iemand bidt, vergeet dan onzen goeden pastoor niet.'

Zij vouwde den brief toe, en droeg hem met de duizend franken naar de pastorij; opdat alles, langs den zekersten en spoedigsten weg, zou opgezonden worden.

XII.
Een gebroken hart.

Ware men eenige maanden later de *Witte Hoeve* binnengetreden, dan hadde men bij den haard eenen man gevonden, welke uit eene langdurige ziekte scheen op te staan; zoo mager en ingevallen waren zijne wangen, zoo diep in hunne holten gezonken waren zijne oogen.

Wie hadde nog in dien afgeleefden mensch den krachtigen Jef Cooremans, herkend?

Ha! maar het nijdige verdriet had gedurende twee jaren aan zijn leven met scherpen tand geknaagd; gedurende twee jaren had hij de dagen zwoegend en de nachten slapeloos doorgebracht, afgesloofd door kommer en onrust.

Dit was nu de verwezenlijking van die kasteelen in de lucht, bij zijne verloving zoo stout opgebouwd. Geld en hoop in de toekomst waren voor eeuwig verzwonden. Nu was hij arm als toen hij voor de eerste maal zijn dorpken verliet; o neen, zoo hadde hij zijn lot misschien nog gezegend! Twee duizend franken zouden op den kleinen eigendom zijner vrouw nu drukken. En welke uitkomst aan zijnen toestand?

Enkel het gepeins dat hij, gelijk te voren, weder als eenvoudig werkman zijn brood zou moeten verdienen joeg hem het bloed der schaamte naar het hoofd.

Dit alles overlegde de man in de somberheid zijns gemoeds en werktuiglijk volgde zijn oog de dikke rookwolken, die uit zijne tabakspijp oprezen, en hij zag hoe zij meer en meer uiteendreven en eindelijk in de wijde schouw als hersenschimmen verdwenen.

Intusschentijd liep Dina, de werkzame huismoeder, in de kamer en in de stallen rond, en scheen het vandaag bijzonder druk te hebben met emmers water of voeder in en uit de ketels te scheppen. Meermalen stond zij bij het in- of uitgaan als in gedachten verdiept, wierp eenen droeven blik op haren man en scheen iets te willen zeggen; doch, als wist zij niet hoe hare rede aan te vangen, ging zij weldra in zichtbare verlegenheid weder door, zonder dat Jef de minste aandacht op hare bewegingen sloeg.

Een grooten ketel vol water niet kunnende over het vuur hangen, zeide zij eindelijk na verscheidene vruchtelooze pogingen:

- Jef, ge moest eene hand uitsteken om den koeketel over te haken?

De man stond sprakeloos op, vatte het hengsel des ketels vast en wilde, zooals hij te voren plag te doen, denzelven aan den haak wippen; doch halverwege schoten de krachten hem te kort, en zwaar bonsde de ketel op den grond terug.

Moedeloos vielen hem de armen langs het lijf en, bij het ontwaren zijner zwakheid, sprongen hem nu voor de eerste maal de tranen uit de oogen.

- Jef, zeide Dina, die treurige somberheid sleept u naar het graf, gij moest verstrooiing zoeken!

- Werk zoeken, wilt ge zeggen, vrouw! sprak Jef bitter, en drukte met bitterheid op het woordeken: werk! zoodat de vrouw als verschrikt en onwillekeurig uitriep:

- Werk?

- Werk! hernam Jef met klem, werk? Ja, het is hoog tijd, dat ik mijne laatste krachten er aan beproeve... Jan Matthyssens gaat voor eigene rekening beginnen, hij zal zijnen ouden baas wel geen werk weigeren!...

- Spot zoo niet! kreet Dina, het is niet noodig, dat gij buiten huis om werk gaat; op de hoeve kunt gij de handen vol hebben.

- Vrouw, sprak Jef met besluit en scheen kalm en gelaten; het is geen tijd meer om ons over onzen toestand te begoochelen. Wij kunnen toch niet leven van den hemelschen dauw en daarbij

zal voor de hoeve nu eene rente op te brengen zijn van negentig franken 's jaars.

- Ach, onderbrak Dina weenend, dat ik er schuld moest aan hebben, dat gij fabrikant zijt geworden!

Jef Cooremans sprong eensklaps recht, omhelsde zijne vrouw en een straal van herleving blonk in zijne uitgedoofde oogen.

- Dina, zeide hij, verbitteren wij ons lot niet door elkander verwijtingen toe te werpen. Haddet gij er eenige schuld aan, dat ik fabrikant werd, dan hebt gij mij uit de schande gered; maar, God lof, noch ik noch gij hebben schuld aan onzen ondergang. Zie, laat ons denken, dat wij vandaag opnieuw getrouwd zijn en, voor bruidschat, twee lieve kinderen en onze handen medebrengen... Zoo waar ik leef, Jef Cooremans, ging hij lustig voort, er is niets aan bedorven den fabrikant gespeeld te hebben; hij blijft altoos de eerste stroovlechter uit de streek...

De geestdrift van den jongen man scheen voortdurend te klimmen; hij ving het kleine Anneken op, en danste er de huiskamer mede rond en Dina bemerkte met vreugde, hoe de vroolijkheid, die hem sinds lang verlaten had, nu den man weder opbeurde.

Op dit oogenblik werd de buitendeur opengedraaid en een man, gansch in het zwart gekleed, trad gemeenzaam binnen.

- Mijnheer pastoor! riep Dina verwonderd uit.

- De zegen zij met u! vrienden, sprak de dorpsherder en stak goedwillig Jef Cooremans de hand toe, die half beschaamd en sprakeloos staan bleef.

- Zoo, zeide de pastoor, en klopte hem vriendelijk op den schouder, gij hebt mij nog niet eens

komen groeten en ik moet dan zelf u het eerste bezoek brengen.

- Mijnheer pastoor, riep Jef uit, heb dank, dank, edele man!

- En waarom? vroeg glimlachend de dorpsherder, waarom zoudt gij mij dank verschuldigd wezen?

- Gij hebt mij uit de schande gered, en misschien ware ik zonder u in de gevangenis!...

- Zwijg, zwijg, vervorderde de pastoor op lossen toon, gij zijt mij niets dan vriendschap schuldig voor de deelneming, die ik in uw lot stel, zooals in hetgene van al mijne kinderen.

- En de duizend franken en de borgtocht!

- Daar is niets aan gewaagd; volstrekt niets, vermits uwe vrouw ze op haren eigendom wil vaststellen.... Maar zeg eens, hoe staan uwe zaken te Munster?

- Ik moet nog acht of negen honderd franken aan verschillende schuldeischers; met eene rente van twee duizend franken op onzen eigendom zullen wij het altemaal uitvagen en dan zal ik werk gaan zoeken.

- Zoo, dat is nu redelijk gesproken, zeide de pastoor en hij legde stok en hoed op tafel, zette zich in den ouden zetel bij het vuur neder, en begon met goedheid over het verleden en de toekomst te spreken; want hier was een gebroken hart en het moest genezen worden.

Jef Cooremans antwoordde slechts door eenige kort afgebrokene woorden op de goedhartigste troostredenen des pastoors. Zijn hart bleef koud en gevoelloos. Slechts als de pastoor de gevoeligste snaar zijns harten aanraakte, rees hij uit zijne ziekelijke onverschilligheid op. Men sprak over Piet Mop.

Daar bonsde de jonge man van zijnen stoel op, zijne vuisten krampten zich nijdig ineen, zijne oogen vlamden als die eens tijgers, welke zijne prooi beloert; geheel zijn gelaat trok zich tot eene zonderlinge uitdrukking van haat en af keer te zamen. Met doffe en heesche stem morde hij:

- Die heeft met mij zijne rekening niet afgehandeld!.. Hij zal er voor boeten, de schurk!

Bij deze woorden plooide de pastoor ernstig zijn hoog voorhoofd; hij vatte den driftigen man bij de hand, deed hem weder nederzitten en sprak op vaderlijken toon:

- Jef, vriend, uwe woorden zijn zondig voor Hem, die gezegd heeft: De wraak is aan mij; geef geenen roem aan den vorst der duisternissen, maar wend u tot het licht; want degene, die zijnen broeder haat, is een slaaf der duisternis en het leven is in hem niet; daarom laat de avondzon op uwen haat niet ondergaan...

- O, onderbrak Jef Cooremans met koortsige drift, o, had hij mij alleen getroffen!... maar vrouw en kinderen ten onder brengen, slechts uit boosaardige afgunst, uit duivelschen nijd, ah! hem vergeven!... dat vergeven! - nooit... neen, ik kan niet...

De priester richtte zijne lange gestalte op. Zijne stem werd ernstig en klemvol; zijne wezenstrekken nochtans bleven bedaard en kalm; alléén in zijn oog, dat hij onbewegelijk op zijnen tegenspreker gericht hield, lag iets gebiedend.

- Gij kunt niet, hoovaardige mensch, gij kunt niet; maar wie zijt gij dan om u te verheffen tegen den Heer, tegen Hem die gezegd heeft: ‘Als de

bittere wraakzucht in uw hart schuilt, en de nijd in uw binnenste woont, dan bezit gij de waarheid niet: want de vrucht der rechtvaardigheid is de vrede.' Het is geene wijsheid, die van boven komt; maar eene aardsche, eene dierlijke en duivelsche wijsheid, die de wraak in 't hart laat. En heeft Hij ook niet gezegd: 'Wie zijn broeder niet bemint, wandelt op de wegen des doods en, wee hem! want hij zal gerechtigd worden! Alwie zijnen broeder haat, is een moordenaar, en weet, o mensch, het eeuwig leven woont in eenen moordenaar niet.' - Zeg, wie zijt gij dan, trotsche mensch, worm der aarde, om u te verheffen tegen den God, die het hoofd zal verpletteren van de hoogmoedigen!...

Indrukwekkend was de stem des priesters; zijne stem beefde en trilde, hij geleek aan den straffenden engel Gods, die de wraak uitstrooit over den zondaar. Die eenvoudige man was oprecht schoon van zielsontroering. De spreuken der Heilige Schrift stroomden hem met treffende welsprekendheid van de lippen.

Dina was zoodanig beheerscht door de woorden des priesters, dat zij onwillekeurig de handen smeekend naar hem uitstak en snikte:

- Genade! genade!

Jef Cooremans was zichtbaar ontroerd; hij boog het hoofd diep op de borst en men zag op al zijne wezenstrekken den hevigen strijd, dien de hartstochten in zijn binnenste kampten.

- O, vervolgde de pastoor en zijne stem werd ontroerd en somwijlen rolde een traan over zijne wangen, o, mijne kinderen, alwie zijnen broeder haat en zegt dat hij God bemint, is een leugenaar. Hoe

immers zou hij God kunnen beminnen, dien hij niet ziet, als hij zijnen broeder, dien hij ziet, niet bemint? Onze goede Zaligmaker heeft gezegd: - Ik laat u dit gebod. Bemin uwen broeder; want gansch de wet is in dit eenig woord: - Bemin uwen evennaaste gelijk u zelven!...

Die liefdetoon verwarmde het ijskoude hart van den rampzaligen jongen man; tranen - de eerste tranen, die hij stortte sinds het noodlot hem zoo onverbiddelijk getroffen had - borsten uit zijne oogen. De hoogmoed was verbroken en een liefdestraal verlichtte weder die arme verduisterde ziel.

Jef vatte de hand des priesters en zuchtte het woordeken, waarop de christelijke godsdienst gebouwd is:

- Ik vergeef!

- En zoo, hernam de pastoor, zoo zal de Heer onze schulden vergeven, als wij dengene, die tegen ons misdaan heeft, vergiffenis schenken; want dan zijn wij niet gelijk de heidenen, maar wij beminnen, die ons haten en bidden voor die ons beleedigen!

- Bidden! riep Jef onwillens uit.

- Ja, bidden; want zijn wij de broeders niet van den Christus, die aan het kruis bad voor Zijne moordenaars? - Bidden wij dan voor onzen vijand, opdat wij met recht mogen zeggen: Heere, vergeef ons gelijk wij vergeven onzen schuldenaren!

De twee echtgenooten, als onder den hemelschen invloed dezer woorden, zonken op hunne knieën neder, en de grijze priester stak zijne handen over hen uit, hief zijne oogen ten hemel en bad:

- Heere, werp een goedgunstigen blik op ons neder, zegen ons en ook onzen vijand. Vergeef

het kwaad dat hij tegen ons misdaan heeft, dat Uwe milde hand den hemelschen dauw Uwer barmhartigheid op zijn hoofd nederstorte, en dat in eeuwige verzoening wij altemaal de eeuwige glorie mogen ingaan, in den naam des Vaders, die ons geschapen, in den name des Zoons, die ons verlost en in name des Heiligen Geestes, die ons geheiligd heeft!

- Amen! antwoordden Jef en Dina.

Na eenige stonden van plechtige stilzwijgendheid, plaatste zich de pastoor weder in den zetel, rustte met zijne kin op den ivoren knop van zijnen gaanstok en deed aan de echtgenooten een teeken om naderbij te komen.

- Hoort, zeide hij, eene goede daad blijft zelden zonder belooning, zelfs in deze wereld. Luistert, ik heb u een voorstel te doen, dat u in den toestand waarin gij u bevindt, niet onaangenaam zal wezen.

Jef en Dina neigden het hoofd voorover en leenden met nieuwsgierigheid het oor.

- Gij weet, ging de pastoor voort, dat de oude brievenbode op pensioen gesteld is. Ik dacht, Jef Cooremans ware een goede, wakkere kerel voor die plaats, en indien u de dienst bevalt, kunt gij bijna zeker zijn deze aanstelling te bekomen.

Nu straalde op Jef's wezen de uitbundigste vreugde en, in zijne verbeelding, zag hij eensklaps den zwarten gezichteinder opklaren en de blijde zonne der toekomst hem tegenlachen.

- Mijnheer pastoor, riep hij uit, God moge u zegenen, waarde man!

Dina voegde hare dankbetuigingen bij die haars echtgenoots; maar de pastoor stond haastig op en

onttrok zich aan hunne erkentenis. Bij het heengaan zeide hij nog:

- Betrouw steeds op God, en bid voor uwen vijand, misschien minder gelukkig dan gij!

- Vrouw! riep Jef uit, zoodra de pastoor vertrokken was, vrouw! ik ben blij dat mij het fabrikanten is tegengeslagen!

XIII.
Hoe men brievenbode wordt.

Jef Cooremans stond in de huiskamer der *Witte Hoeve* en trok een gansch pak splinternieuwe kleederen aan. Het was de gewone monteering der landelijke brievenboden: zwarte broek, blauwen linnen kiel, hooge lakensche pet met gele boordsels afgezet, en breeden band met Belgischen leeuw. Over zijn rechter schouder wierp hij een breeden lederen riem, waaraan eene brieventasch was vastgehecht.

Dina draaide en keerde rond haren man, en kuischte en poetste, opdat er nergens maar geen vlekje zou aankleven, en zeide onophoudelijk tegen de kinderen, die daar stonden met open mond: ‘Ziet eens hoe schoon vader is!’ Maar Anneken schreide en wilde het schoon blinkend leeuwken hebben, dat op vaders klak schitterde. Jef alleen bleef daar treurig staan en poogde tevergeefs, bij de naïeve uitroepingen van vrouw en kinderen, eenen glimlach op zijn wezen te roepen.

- Het slaat al tien uren, zeide Dina eindelijk, laat ons gaan!

- Zij zullen daar weder altemaal nieuwsgierig staan te gapen, als hadden zij nog nooit menschen gezien! zeide Jef spijtig.

- Wel, laat de geburen gapen; wat is er aan gelegen? en ge moest al fier zijn; want gij hebt er nog nooit zoo goed uitgezien!

- Maar wat zonderling gedacht van heden bij den notaris te willen gaan, om de rente op de hoeve te stellen?

- Vandaag, zeide Dina, gaan wij een nieuw leven in en ik wil het plechtig instellen. Fabrikant was de oorsprong van al ons verdriet; brievenbode zij het begin van ons geluk.

- Het zij dan zoo! zeide de man.

Zooals te voorzien was, kwamen, zoodra Jef Cooremans uit zijne woning trad, al de geburen aan hunne deur geloopen en maakte allerlei spitsvinnige bemerkingen over den nieuwen brievenbode. Jef boog schaamrood het hoofd op de borst; want in elk oog las hij eenen hoonenden schimp Dina echter, met hare twee kinderen aan de hand, ging met het hoofd opgeheven naast haren man, groette links en rechts, en zag er zoo vreugdevol en fier uit, als maakte zij eenen zegetocht door het dorp.

- Ach! riep de notaris uit, toen het huisgezin het kantoor binnentrad, het is dan toch waar, Jef Cooremans, dat gij brievenbode geworden zijt?

- Ja, mijnheer de notaris, sprak Jef, de klak afnemende, en heden komt de brievenbode Jef, om de schulden te vereffenen van den fabrikant Cooremans!

- En zijt gij nu inderdaad van zin voor eeuwig

aan den stroohoedenmakersstiel vaarwel te zeggen?

- Zoude ik anders brievenbode geworden zijn, heer notaris?

- Welaan dan, zeide de notaris met een geheimzinnigen lach, dan zal het wel onnoodig wezen tot het maken eener rente over te gaan, geloof ik.

- Hoe zoo, onderbrak Dina kommervol; ik denk toch niet dat gij ons weigeren zoudt?

- Beter dan dit, hernam de notaris.

- Maar wat dan, heer notaris! spraken Jef en Dina tegelijkertijd en naderden dichter bij den lessenaar des ambtenaars.

Aanhoort eens aandachtig de lezing van dezen brief, zeide de notaris, en hij haalde een toegevouwen papier uit zijnen lessenaar te voorschijn - hoort eens vrienden.

> ‘Mijnheer de notaris,
> ‘Eenige maanden voor haren dood werden mij door vrouwe Martha Christiaensen twee duizend franken toevertrouwd, de spaarpenningen van eenen werkzamen levensloop, onder voorwaarde deze slechts in dringenden nood aan hare kleindochter ter hand te stellen; of verkeerde deze in welstand, de som, vijf en twintig jaren na hare dood, aan de armen uit te deelen. Eene voorwaarde, die zonderling zal schijnen; maar die goed overeenkomt met de begrippen der vrouwe, was nooit het geld, hoe noodig het ware of niet, aan hare kleindochter ter hand te stellen, indien zij of haren man den stroohoedenhandel dreef; alleen als zij dezen, door ongelukken getroffen, moesten verlaten, kon ik te hunnen voordeele erover beschikken.

‘Ik vind nu het oogenblik gekomen om, naar den wil der grootmoeder,
aan de echtgenooten Cooremans het geld ter hand te stellen; wil dan
mijnheer de notaris, de twee duizend franken met de verschenen intresten,
sinds ik dezelve bij u geplaatst heb, aan de echtgenooten Cooremans
overhandigen.
Met hoogachting
‘P.P.
(Pastoor van Opperhem.)’

- Hemel! riep Jef vreugdevol uit.

- Arme grootmoeder! sprak Dina met de tranen in de oogen.

De notaris vernietigde de schuldbekentenis van duizend franken, en telde hun het overige van den onverwachten schat zorgvuldig voor. Neen, zoo gelukkig waren zij niet meer geweest, sinds den dag huns huwelijks.

Dina begeleidde Jef tot op den top des heuvels, waar zij, zoo dikwijls en zoo kommervol, op zijn wederkeeren gewacht had. Hier omhelsde Jef, met zooveel vurigheid, als hij 't in zijn leven nog gedaan had, vrouw en kinderen en liep, met lichten tred en al zingend, over de velden op Luik aan.

Indien de goedwillige lezer, die tot hiertoe deze novelle gevolgd heeft (met belangstelling of met verveling misschien), nu het einde dezer vertelling verlangt te kennen en wil weten: *Hoe men brievenbode sterft*, dan kan de schrijver hem niet voldoen, vermits de held van ons verhaal tot op den huidigen dag nog leeft, nog de *Witte Hoeve* bewoont

en nog altijd even gezwind, met den brieventasch op den rug, van Opperhem naar Luik en vice-versa loopt, hetgeen hij waarschijnlijk nog al eenige jaren zal doen.

Komt hij bij geval, vroeger dan naar verwachting, te sterven, dan zal ik bij eene nieuwe uitgave van dit werk het laatste hoofdstuk er bijvoegen: *Hoe men brievenbode sterft*. Maar ik durf hopen, dat de lezer genoeg met mijnen held zal ingenomen zijn, om te wenschen dat dit nog zoo spoedig niet zij. En wie weet? men heeft erger dingen gezien - misschien hadde de lezer wel liever dat de brievenbode Jef Cooremans den doodsbrief des schrijvers rond bracht, dan dat de schrijver de laatste stonden kwame verhalen des fabrikanten Cooremans.

Desniettegenstaande, als ik het geluk of het ongeluk heb mijnen vriend den brievenbode te overleven, mag de lezer er van verzekerd wezen, dat ik hem niet een enkel voorval zal sparen, van af den stond, waarop wij onzen held verlaten hebben, tot aan zijnen dood.

Ik kon, zooals velen doen, wel een einde aan mijn boek verdichten, maar, waarde lezer, mijne inbeelding is niet van de vindingrijkste en dan, ik ben geen romanschrijver, zooals de meeste mijner letterkundige vrienden; in 't geheel niet: ik ben een geschiedschrijver, zoo ernstig als er één is, al draag ik geenen grooten rossen baard aan de kin. Daarom ook tracht ik slechts weder te geven, zoo getrouw mogelijk, hetgeen ik met eigen oogen gezien of wat ik heb hooren vertellen.

En wilt gij weten hoe ik aan't voorgaande kwam?

Ik ging eens, op een schoonen zomeravond, langs

de velden dwalen, en, verslonden in het beschouwen der prachtige natuur, bevond ik mij, zonder te weten hoe, in het dorpje Opperhem.

Vóór in het dorp, zag ik eene witte huizing met groene luiken. Boven de ingangdeur was in eenen krans van stroovlechten, eenen flinken brievenbode geschilderd en daaronder stond: '*In den strooien briefdrager*.'

Vermoeid door eene lange wandeling, en uitgelokt door het zonderlinge opschrift, ging ik mij op eene houten bank, die vóór de woning achter eene tafel opgeslagen was, nederzetten; eene vrouw verscheen, en op mijn verzoek bracht zij mij een glas bruin Tongersch bier.

De zonne ging prachtig onder in een helderen hemel, en wierp over de goudgele korenhalmen, die zich op den rug der helling bewogen, vuurroode tinten, wijl zij in de verte den gezichteinder in eenen ontzaggelijken brand scheen te ontsteken

Ik werd in het beschouwen van dit heerlijk natuurtooneel door twee aardige kleinen gestoord die, met veel gedruisch, al spelende kwamen aanloopen. Nu, men vergeve het mij, maar ik heb het nogmaals gezegd, ik houd geen stand tegen een naïef kinderkopje, dat daar zoo rusteloos henenblikt! Ja, weldra was mijne gansche aandacht door de twee kleine knapen, die in het zand heromduikelden, weggetrokken.

Van tijd tot tijd kwam de huisvrouw, met een kindje op den arm, in de deur staan, wierp eenen blik over den straatweg en morde kwaadgezind tusschen de tanden:

'Hij komt nog niet! Is dat wegblijven? Het eten

is al koud geworden!' en dan verdween ze weder naar binnen.

- Vader! vader! riepen eensklaps de kinderen en pijlsnel vlogen zij in de lichting des bergwegs, die tegen den heuvel op kronkelde.

Ik zag op en ontwaarde eenen man, die met eene brieventasch op den rug, den heuvel afdaalde.

Spoedig hadden de kleinen den man ingehaald; hij drukte eenen kus op beider wangen, nam het kleine meisje op zijnen arm, en als ware hij nu niet meer vermoeid, ging hij met verhaasten tred voort.

Middelerwijl verscheen de huisvrouw weder op den dorpel der woning, en toen zij den man zag aankomen mompelde zij met zonderling vergenoegen:

- Ha, hij is daar eindelijk! en ging met het kindje op den arm den brievenbode te gemoet.

- Jef, zeide de vrouw, is dat wegblijven!

- Ach, zeide Jef, zich het voorhoofd afwisschende, zoo waar ik leef, ik heb het nog nooit zoo warm gehad.

- Gij zult u weder overgaan hebben? hernam de vrouw mee teedere belangstelling; gij zijt weder gansch doornat van het zweet, en zet dan Anneken op den grond! zijt gij dan nog niet vermoeid genoeg? Kom maar gauw in huis, het eten staat al lang op tafel gereed.

Vrouw, man en kinderen zaten welhaast in de woning, vroolijk vereenigd aan den disch.

Na het avondmaal, dat niet lang duurde, kwam de brievenbode, met een glas bier, naast mij op het voorpleintje zitten, rookte eene pijp, en praatte zoo al over weder, granen, aardappelen en stroovlechten.

Voor mijne handelszaken ben ik een gedeelte des jaars in die streek opgehouden; dit landelijk tafereel beviel mij zoozeer, dat ik dikwijls naar dezelfde plaats wandelde en met de bewoners in vriendschapsbetrekkingen geraakte.

Ik bemerkte welhaast dat de brievenbode een beschaafd man was, die in zijn leven veel gereisd, veel gehoord en gezien had; daarom redekavelde ik gaarne met hem en langzamerhand vertelde hij mij al zijne lotgevallen, zooals ik ze hierboven verhaald heb.

Ik had ook opgemerkt dat regelmatig, na het avondmaal, eene nog jonge vrouw, meer door kommernissen en armoede dan door jaren gekromd, de woning kwam binnengeslopen, en weldra iets onder haren voorschoot geheimzinnig en als beschaamd mededroeg.

Op vertrouwelijken voet met Jef Cooremans geraakt, vroeg ik hem eens wie die vrouw was, en, na lang aarzelen, bekende hij mij dat het Trientje van Piet Mop was; zij bewoonde niet ver van daar, met hare kinderen, een armzalig hutje, en won zoo weinig met stroovlechten, dat zij het overschot des avondmaals kwam af halen.

- En Piet? vroeg ik.

- In de gevangenis, antwoordde Jef, voor vijf jaren, voor bedriegelijke bankbreuk!

Indien de lezer nu eens, bij geval, te Tongeren komt en een uitstapje wil wagen in de schilderachtige vallei van den Jeker, dat hij dan op den straatweg naar Visé, omtrent halverwege, maar

eens naar Opperhem vraagt, en in het dorpje naar den *Strooien briefdrager:* het kleinste kind zal liem terecht wijzen; dan kan hij met eigen oogen dit belangwekkend huisgezin bijeen vergaderd zien.

XIV.
Dertig jaar later.

Bijna dertig jaren zijn sedert deze gebeurtenissen verloopen - dertig jaren, meer dan de helft van een menschenleven! - en in die lange tijdruimte had ik het bevallige Opperhem niet teruggezien.

Waarom gevoelde ik zulken weerzin de landstreken te bezoeken, waar de zonnigste dagen mijner leute waren heengevloden, helder en vroolijk, als de kristallijne, zangerige wateren der bronne, opborrelende aan den voet der helling? - Ik weet het niet; vreesde ik misschien, dat ook die frissche bloem uit mijnen levensruiker verwelkt was, en haar aanblik slechts droeve herinneringen zou opwekken?

Over eenige maanden nochtans was ik verplicht, voor zaken van aangelegenheid, naar het Jekerdal te reizen.

Het was op eenen schoonen Septemberdag van verleden jaar en de lucht was vol leven en balsemgeur.

Wij stoomden Antwerpen uit, door de omgeploegde landerijen heen, te midden van geel en bruingetint geboomte; wij stoomden, door de ooftrijke boomgaards van Limburg, op Tongeren aan - en reeds

wierp de groeiende schijf der zon eene lange schaduw vóór mijne voeten, als ik uit den wagen stapte en langs Glons in het Jekerdal afdaalde.

Het belommerde voetpad kronkelde naast het rivierken, dat kabbelend over het kleurige keibed tot voor de afdamming zijne wateren voortstuwde, dan in een breeden waterplas uitdijde, om door een smallen uitweg schuimend op de raderen des molens neder te storten en dan snel heen te vlieten tusschen de weilanden,

'Muziek was in de lucht en liefelijkheid als een mantel over de aarde uitgespreid!' Het geloei der runderen, liet gehinnik der paarden, het geblaf der honden, het gezang en gestoei der stroovlechters, dat opsteeg in de verte of weergalmde in de boschjes der heuvelen; al deze klanken versmolten wonderlijk tot een harmonisch geruisch.

Langzaam, droomend voortstappende op den straatweg naar Visé, onder de donkere notenboomen, was het bemoedigend om zien hoe alles in dit schilderachtig oord van welvaart en zindelijkheid getuigde.

Links van den weg, tegen de groene helling, lagen de witgekalkte huizekens der Waalsche stroovlechters, de zware vierkante pachthoeven der *Dutsche* boeren, de bloemrijke lusthovekens der rijke nijveraars. En ginder in de verte, boven de kruinen der notelaars, rees de stompe toren van Opperhem in de hoogte, en de fonkelende haan scheen mij het welkom toe te kraaien.

In de dorpskuip was veel veranderd: de afspanning '*In de Kousenweverij*' was gesloten; de oude boer zat niet meer in zijn houten zetel voor het gloeiend

kolenvuur, zoo kunstig uit klei- en kolenkegels opgebouwd, en de goedhartige vrouw, met de barsche en zure wezenstrekken, welke mij niet als een vreemde, maar als eenen zoon geherbergd had, rustte sinds jaren op het kerkhof. Ook de bevallige gemeenteschool was op het dorpsplein afgebroken en op eenen hoek stond een trotsch, zwaar, plomp gebouw, van rooden baksteen en blauwe arduinenblokken, en boven de ingangspoort las men in gulden letteren: '*Ecole moyenne!*'

En recht tegenover, op den anderen hoek, lag een hoog vierkant huis, met twintig vensters en meer, prijkende met het bluffende opschrift: '*Hôtel-Restaurant!*'

De wind van *moderne* beschaving was over het dorpken gewaaid, had den reinen bloesem van eenvoudigheid weggevaagd en over de velden verstrooid.

In de groote gelagzaal van het '*Hôtel-Restaurant*' zaten eenige mannen rond de speeltafels, anderen huppelden luidruchtig rond het biljard. Ik zag te vergeefs navorschend in het ronde naar vrienden of bekenden; aller oogen waren koud en onverschillig - ik was dan wel degelijk een vreemdeling!

Ja, maar die vijftigjariger, met diepinliggend oog, grijs gespikkelde haarlokken en lange bakkebaarden, had ik ergens nog gezien, doch ik kon hem niet thuis brengen. En hij, onder den onaangenamen indruk van mijn starlingschen blik, rees verwonderd, half gestoord van zijnen stoel op... Hemel! het was mijn oude, trouwe vriend Robert, de gulhartige, levenslustige, blonde krullekop. Neen; dit frissche, blozende aanschijn des jongelings hadde ik nooit herkend onder de geelachtige, verrimpelde trekken des mans.

Nu was ik eensklaps in volle kennis: die kaalhoofdige was de zwartharige Nicolaas; gene dikbuikige grijsaard, de slanke Pieter; dit verneuteld manneken, met flerecijnvoeten, de pronkende Jules; en zoo daagden al mijne speelgenooten één voor één op, verouderd, ontzenuwd, grijsaards naar ziel en lichaam!

Hoe vele levensstormen waren over die hoofden gevaren!

Ik stikte in dezen dampkring en ijlde naar buiten, om mij in de verkoelde avondlucht te verkwikken. Ten einde van het dorp bemerkte ik het postkantoor, en trad de openstaande deur binnen, om een telegram te doen overseinen.

Achter het winket, bestraald door het flikkerende licht der hanglamp, zat de dikke postontvanger, gansch verdiept in de lezing van '*De Limburger*'.

Niet zoodra had hij echter de handteekening van mijn telegram gezien, of hij keek mij verwonderd aan, en dan mij gulhartig de hand toestekende, riep hij uit: 'Welkom, heer Van Ruckelingen!' Alvorens ik mij van mijne verbazing hersteld had, stond reeds de dikke postontvanger nevens mij en sloeg mij vertrouwelijk op den schouder, onder de vraag: 'Wel, oude buurman, hebt ge dan Jef Cooremans zoo geheel en gansch vergeten?'

Ja, hij was het wel: onder de sneeuwwitte haren herkende ik in den zwaarlijvigen man de wezenstrekken van den vroolijken stroovlechter, den ongelukkigen hoedenmaker, den wakkeren brievenbode!

De postontvanger leidde mij, langs het kantoor, in de groote huiskamer, en onder vertrouwelijk gekout verheugden wij ons in de herinnering van

lange, voorbijgevlodene jaren; als twee broeders verhaalden wij elkander ons wel en wee sinds den dag der scheiding.

De geschiedenis van Jef Cooremans was niet lang, Glad, doorschijnend als de wateren der Jeker die door het dorp vlieten, waren dagen en dagen voorbijgestroomd; van bevordering tot bevordering was de brievendrager tot het ambt van postontvanger geraakt.

En de kinderen? - Ja, de stoute jongen met de trommel was soldaat en officier in het leger, de tweede zoon was schoolmeester in het naburige dorp, en de derde was statieoverste in de omstreken van Namen!....

'O,' merkte ik schertsend op, 'al mannen, die uit de Staatsschotel eten!'

'Inderdaad,' wedervoer de slimme postontvanger, 'in een *constitutioneel* land mag men de burgers hoofdzakelijk in twee klassen verdeelen: *belastingbetalers* en *belastingverslinders*. De eersten zijn de werkers, de *slaven*, de tweeden de heeren, de meesters evenals bij de Romeinen, de *vrije burgers*!..'

'Of beter nog,' viel ik hem in de rede, 'de eenen zijn de bieën, de anderen de hommels - en dat klinkt niet half zoo geleerd!'

Doch Jef Cooremans wilde bewijzen, dat men geen dertig jaren lang brieven, boeken en dagbladen ronddeelt, zonder dat er iets van den inkt aan de vingers blijft kleven.

'Ja,' vervorderde de postontvanger, 'in eene *Autocratie* regeert de koning; in eene *Aristocratie*, de adel; in eene *Democratie*, de advokaat en - in eene *Bureaucratie*, zooals bij ons, heerscht oppermachtig de staatsambtenaar!...'

Gelukkiglijk werd de man hier in zijne wijsgeerige beschouwingen onderbroken; eene zijdeur ging open en daar trad de knappe, ronde, blozende vrouw des huizes - juffrouw Dina - de kamer binnen.

Deze ten minste was niet veranderd; neen, bij den eersten aanblik had ik haar herkend. Ik liep haar groetend, bijna juichend te gemoet:

'Juffrouw Dina - juffrouw Dina! herinnert gij u nog den mageren, plaagzieken gebuur?...'

De vrouw scheen mij niet te herkennen; zij wierd rood tot achter de ooren, bleef bij den ingang staan en keek verlegen en vragend den postontvanger aan, als gebelgd over mijne zonderlinge vrijpostigheid.

Jef Cooremans glimlachte stil: 'Dina,' zeide hij - 'deze heer is een oude vriend van uwe moederzaliger en van mij!' en zich tot mij richtende: ''t Is mijne oudste *dochter*, Dina!'

'Verontschuldig mij, mejuffer,' sprak ik, 'doch ik vergat, dat zoo een ruim tal jaren over mijn hoofd waren heengevloden!... maar, zooals ge ziet, ondanks de grijze haren in mijnen baard, ben ik toch altijd een even lichtzinnig als onbedacht mensch!' En mij tot den postontvanger wendende: 'Het evenbeeld harer moeder, toen ik het dorp verliet!'

'Niet alleen het *uiterlijk*, maar het *innerlijk* evenbeeld harer zalige moeder,' wedervoer hij, en wischte een opwellenden traan uit het oog 'Ja, van over drie jaar is de goede vrouw bij den Heer, en sinds dien tijd is mijne Dina de huishoudster en de troostengel van den ouden vader!'

Tot laat in den avond zat ik aan den gezelligen haard; de ijskorst rond mijn hart ontdooide lang-

zaam onder den gloed van het vriendelijk gekout; wij herleefden weer met innig genoegen de bloeiende dagen onzer lente, en toen ik heenging, scheidde ik van eenen boezemvriend.

's Anderendaags met den vroegen morgend, verliet ik Opperhem - neen, ik kon in het dorp geenen aard meer scheppen... mijne herinneringen waren ontbladerd; mijne vrienden dood voor mij - slechts één hart had warm geklopt bij de aanraking der toegestokene vriendenhand!